

הישיבה השלוש-מאות-ועשרים-ושמונה של הכנסת השתים-עשרה

יום שני, כ"ט בתשרי התשנ"ב (7 באוקטובר 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:05

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

שבח מקרקעין (תיקון) - פטור למכירה בין בני זוג בהליכי גירושין, התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון - הפרטה), התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון - רוכשי מניות), התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק גלי צה"ל, התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת מיכאל בר-זהר; הצעת חוק שירות לאומי, התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת מיכאל בר-זהר; הצעת חוק משק כספים סגור למים וכיוב ברשויות מקומיות, התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו; הצעת חוק לתיקון תקנות ההגנה (שעת-חירום) (קבלת ראייה שלא בנוכחות המועמד), התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת משה שחל; והצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון - עבירה חוזרת), התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת משה שחל.

עוד הונחו על שולחן הכנסת - הודעת שר המשטרה בעקבות מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: הקמת ועדת חקירה לבדיקת גורל נכסי עולי תימן; הודעת ראש הממשלה בעקבות מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושאים: א. בעייתיה של עכו; ב. מצבה הכלכלית-החברתית של עכו.

כן הונחו החלטות ועדת הכנסת בדבר סדרי הדיון בתקציב השנתי לשנת 1992, והחלטת ועדת הכנסת מיום כ"ט בתשרי התשנ"ב - 7 באוקטובר 1991, בדבר בקשתה של סיעת המערך לשינוי שמה ל"סיעת העבודה".

ב. חילופי גברי בוועדות הכנסת

חיים בר-לב יבוא חבר הכנסת עזר ויצמן; במקום חבר הכנסת יוסי ביילין יבוא חבר הכנסת שלמה הלל; במקום חבר הכנסת גד יעקבי יבוא חבר הכנסת אריה אליאב; במקום חבר הכנסת עוזי ברעם יבוא חבר הכנסת יצחק נבון; במקום חבר הכנסת משה שחל יבוא חבר הכנסת רענן כהן. בוועדת הכלכלה - במקום חבר הכנסת רפי אדרי תבוא חברת הכנסת-עדנה סולודר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למוכיר הכנסת.

מוכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת -

לדיון מוקדם: הצעת חוק זכויות העיוור, התשנ"ב - 1991, מאת חברת הכנסת אורה נמיר; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (החמרת עונשים), התשנ"ב - 1991, מאת חברת הכנסת אורה נמיר; הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (תיקון - מקום מושב הרשות), התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין; הצעת חוק שירות המדינה (הגבלת תקופת שירות בחוץ-לארץ), התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק סוכני המכס (תיקון - כשירות עובדי האגף לשעבר), התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (פטור במכירת דירה ליחיד), התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין; הצעת חוק גופים נחמכים (פרסום תעריפים), התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון - פטור לקופות גמל), התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין; הצעת חוק לתיקון פקודת המסים (גבייה) (אישור בית-המשפט לפריצת בתים), התשנ"ב - 1991, מאת חבר הכנסת אברהם שריר; הצעת חוק מס

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מזמין את יושב-ראש ועדת הכנסת למסור הודעה. חבר הכנסת חיים קורפו, בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אבקש אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות מטעם סיעת המערך:

בוועדת החוץ והביטחון - במקום חבר הכנסת יעקב צור יבוא חבר הכנסת חגי מירום; במקום חבר הכנסת עמנואל יוסמן יבוא חבר הכנסת מרדכי גור; במקום חבר הכנסת

חוברת א', ישיבה שכ"ח

— הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת; דברי יושב־ראש הכנסת ד' שילנסקי;
הודעת ראש הממשלה על פעולות הממשלה —

ג. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת

הכנסת, לאשר את בקשתה של סיעת המערך לשינוי שמה
ל"סיעת העבודה".

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה גם על ההודעה הנוספת.

ד. דברי יושב־ראש הכנסת ד' שילנסקי

נקווה שבחודשים הבאים עלינו לטובה תשרה רוח טובה
בריוני הכנסת, יומי ההכנות לבחירות הבאות, הקרבות
והולכות, לא יעיבו על מלאכת החקיקה; דברי הביקורת, וטבעי
שהיו כאלה, יהיו עניינים ויובאו בלשון נקייה ובשפה
תרבותית. נשמור על רוח התכונות, על כבוד הכנסת ועל כיבוד
איש את רעהו.

אני תפילה שכל התחינות והבקשות, שרק לפני שבועות
מספר שטחנו אותן בפני הוושב במרומים, עלינו, על
משפחותינו ועל כל בית ישראל, יתגשמו במושב זה.
בהצלחה, ובשעה טובה ומוצלחת.

ה. הודעת ראש הממשלה על פעולות הממשלה

כידוע לחברי הכנסת, הממשלה החליטה להציב את נושא
העלייה בראש דאגותיה. כ־16% מהתקציב מופנים לנושא
קליטת העלייה, הכולל שיכון, תעסוקה, חינוך ורווחה. מתוך
תקציב פעולות הממשלה ללא החזר חובות, החלק המוקדש
לקליטה מגיע לכ־24%.

בנושא התעסוקה — מאז תחילת 1990 היתוספו על כוח
העבודה האזרחי, ותיקים ועולים חדשים, כ־164,000 איש,
מתוכם מצאו מקומות עבודה כ־120,000. הווי אומר,
כ־44,000 עדיין לא מצאו מקומות תעסוקה, ואף כי הם
מקבלים סל קליטה או דמי אבטלה, הממשלה עושה ותעשה
מאמץ להפחית את שיעור המובטלים, והדבר מחייב עמל רב.

המלאכה רבה, האתגרים גדולים, והבעיות הכרוכות
במפעל האדיר הזה הן רבות וקשות. יש בתוכנו כאלה הנוטים
לשקוע בהטחת ביקורת ובחיפוש אחר פגמים עד שנעלמים
מעניהם ההישגים, עד שמשכתח מהם גודל השעה. לכן, בלי
להתעלם מביקורת עניינית, טוב שנישא עניינו לעובדות
ולמעשים בשטח. מן הגולן ועד אילת ומבקעת־הירדן ועד
לשפלת החוף הולכים ונבנים פריכים ושכונות, יישובים
וכפרים. תנופת בנייה שלא היתה כמותה מאז קום המדינה
מורגשת ברחבי הארץ.

אם בעיית השיכון לעולים מתקרבת לקראת פתרון, הנה
עניין התעסוקה קשה הרבה יותר ומצריך יותר זמן. השקעות
גדולות, הקמת מפעלים חדשים והרחבתם של מפעלים
ומקומות עבודה קיימים בתעשייה, במסחר, במחקר המדעי
ובאקדמיה.

יצירת מקומות עבודה קשורה קשר אורגני לצמיחה
כלכלית. כוח אדם מיומן איננו חסר. החומר האנושי המגיע
אלינו מורכב רובו ככולו מבעלי מקצוע, בחלקם הגדול
אקדמאים, נשים וגברים חרוצים, מלאים רצון טוב, שאינם
בזים לכל עבודה ועומדים ברובם בקשיי ההסתגלות ובחבלי
הקליטה.

מה שדרוש זה הזרמת הון והשקעות בכל התחומים
שהזכרתי. אנו זקוקים למשקיעים וליזמים מהארץ

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

ועדת הכנסת החליטה בישיבתה היום, כ"ט בתשרי
התשנ"ב — 7 באוקטובר 1991, על-פי סעיף 18א(2) לתקנון

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הנני מתכבד בזה לפתוח את הישיבה ומקדם
בברכה את חברי הכנסת בשוכם לעבודתם הפרלמנטרית. אני
מקווה שכולם שבים לפעילות בכוחות מחודשים ורעננים.

אנו עומדים בפתח המושב הרביעי של הכנסת
השנים־עשרה, שבסימו תצא הכנסת לפגרת בחירות. הגם
שהליכי ההכנות לבחירות יגדשו את זמנם של חברי הכנסת,
מצפה אני שלא תיפגם עבודת הכנסת, אלא היא אף תיעשה
ביתר שאת ובמאמץ מוגבר, כדי להשלים את כל המלאכה
העומדת לפני הכנסת וועדותיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר־היום: הודעת ראש הממשלה על
פעולות הממשלה. לאחר מכן — דיון. אני מזמין את כבוד
ראש הממשלה.

ראש הממשלה י' שמיר:

אדוני היושב־ראש: כנסת נכבדה, חודש תשרי, שהוא
חודש הימים הנוראים וחודש החגים והשמחה, טרם חלף, ועל
כן עדיין יש שהות לברך את הבית הזה, אתכם, חברי הכנסת,
את עובדיה ובאיה ואת כל בית ישראל, בברכת שנה טובה
ומבורכת. יהי רצון שהשנה הבאה עלינו לטובה תהיה שנה של
הגשמת מאוויו של עם ישראל בארץ־ישראל. אני מאחל
לכנסת מושב פורה ומוצלח.

עבד־אלוהים דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
שיהיה גם שלום.

ראש הממשלה י' שמיר:

אדוני היושב־ראש, נפל בגורלנו לחיות בימים גרושי
מאורעות היסטוריים בתוך יריעת זמן קצרה. דורות רבים
שקדמו לנו היו ודאי מקנאים בנו על שזוכים אנו לחוות
מאורעות כל כך מרגשים ומרוממי נפש, מאורעות שייחלו להם
והתפללו לבואם, ורק אנחנו זכינו לראותם.

קיבוץ תפוצות ישראל ובניין ארץ־ישראל — שני עמודי
התווך של החזון היהודי — הגיעו בימים אלה לשיאים
שכמותם לא היו בעבר: שעריה של ברית־המועצות פתוחים
לרווחה והעלייה משם נמשכת ללא הרף, גולת אתיופיה הולכת
ומתחסלת, ובתוככי ארץ־ישראל נקלטים רבבות העולים
בזרועות פתוחות על־ידי המוסדות הממשלתיים, על־ידי ארגוני
מתנדבים ועל־ידי הציבור הרחב.

מאז החל גל העלייה הנוכחי, מאמצע שנת 1989, עלו
לארץ כ־357,000 עולים, כן ירבו, בהם 21,000 עולים
מאתיופיה. אנו מקווים כי גל העלייה המבורך מברית־המועצות
ומאירצות מזרח־אירופיות אחרות ימשך, וכי שארית גולת
אתיופיה תעלה ארצה בקרוב.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כולם מוכנים.

ראש הממשלה י' שמיר:

אנחנו מעריכים את המאמצים שארצות-הברית משקיעה כדי לקדם תהליך של שלום, שיביא לקצו את הסכסוך הערבי-הישראלי. עם זאת, אין מעורבותה של ארצות-הברית בבחינת תחליף למשא-ומתן ישיר. למרות זאת, נוצר הרושם אצל כמה מהמנהיגים הערבים, שמעורבותה של ארצות-הברית נועדה להפעיל לחץ על ישראל. אלה הסבורים כך טועים. רק במשא-ומתן חופשי ילובנו הבעיות הטעונות ליכון ויושגו — כך אנו רוצים לקוות — הסכמי שלום ושיתוף פעולה. התפקיד של ארצות-הברית חייב להיות זה של מתווך הוגן המבקש דרכים לקרב את הצדדים ולגשר על הפערים ביניהם.

אדוני היושב-ראש, כל ילד בישראל יודע, שבכל המלחמות שנכפו עלינו על-ידי שכנינו, מעולם לא הניעה אותנו שאיפת התפשטות וכיבוש שטחים. ואולם, זיקתנו ההיסטורית והחוקית לחבלי יהודה, שומרון ועזה איננה נופלת כמאומה מזיקתנו לגליל, לשרון ולנגב. שש פעמים נאלצנו להילחם ולהקריב קורבנות יקרים כדי להגן על קיומנו ועל שלום אזרחינו. מלחמות אלה פרצו לא בגלל חבל אדמה זה או אחר, אלא בגלל ההתנגדות הערבית לעצם קיומנו. על כן, לא ניתן יד להשכחת העובדות ההיסטוריות הללו והלקחים הנובעים מהן.

נעמוד על כך שנקיים בידינו שולי ביטחון סבירים. שיאפשרו לנו גם בעתיד קיום בביטחון. שהוא חיוני במיוחד בחלק זה של העולם, שבו שולטים משטרים טוטליטריים שהדמוקרטיה זוהי להם ואמינותם היא מן הנמוכות בעולם.

רק לפני פחות משנה עבר גל של צהלה בחלקים נרחבים של העולם הערבי לשמע איומיו של שליט עירק לשרוף מחציתה של ישראל. כולנו זוכרים את תרועות השמחה על גגות הבתים, כאשר שיגרה עירק טילים על מרכזי האוכלוסייה בישראל.

אמונתנו היא, כי יציבות אמיתית תשרור באזורנו רק לאחר שתהליך הדמוקרטיזציה יגיע גם למדינות ערב. דבר שלפי שעה כמעט שלא נראה.

על אף תופעות העוינות, האלימות והטרור, שלא שככו, לא שינתה ישראל את מדיניותה ואת שאיפתה לשאת ולתת עם שכניה. אם הסכימו ממשלות ערביות לבוא לשולחן המשא-ומתן, אף כי באיחור של 40 שנה, אנו מקבלים זאת בכריכה. אין בכך ויתור מצדן, והן אינן עושות לנו שום טובה. אני מקווה שהחלטתן, אם אכן באה, היא תוצאה של הכרה, שאין דרך לפתרון הסכסוך זולת המשא-ומתן הישיר, ואני מקווה גם שבבואן להידבר עמנו, תהא המטרה להקים בניין עד של שלום ודו-קיום, ולא מטרה אחרת.

ממשלת ישראל מחויבת להסכמי קמפ-דייוויד. בהתאם לכך קיימנו שיחות עם מזכיר המדינה של ארצות-הברית ועזרנו לפי הקווים הבאים:

1. יקוימו, בעקבות פתיחה טקסית, שיחות ישירות ודו-צדדיות עם כל אחת משכנותיה של ישראל, על-מנת להגיע להסכם שלום חוזי.

2. ננהל שיחות עם משלחת ירדנית-פלשתינית, שתכלול בתוכה נציגים של תושבי יהודה ושומרון ועזה הערבים, על הסכם להסדרי ביניים לחמש שנים, המהווים מימוש תוכנית האוטונומיה, על-פי הסכמי קמפ-דייוויד. אנו רואים חשיבות בהשתתפותה של ירדן במהלך זה.

ומחוץ-לארץ, שיביאו עמם הון ותושייה ויקימו בארץ פארקים תעשייתיים, מרכזי מחקר ופיתוח ומפעלי תעשייה.

לצורך זה פועלת הממשלה לחיזוק המערכת האמורה, לאתר ולשכנע חברות ודות לבוא לישראל. במשרד התעשייה והמסחר הוקם גוף חדש — המטה לקידום עסקים, אשר זו משימתו. בחודש הבא תצא לארצות-הברית משלחת תעשיינים ישראלים למפגשים עם אנשי כלכלה בתחומים שונים. באותו עניין, הממשלה עושה מאמץ מיוחד להחיש את תהליך ההפרטה של חברות ממשלתיות, לרבות מכירת חלק מהמניות למשקיעים מחוץ-לארץ היכולים לתרום גם מטבע-חוץ, גם ידע וקשרי שיווק.

לפני יותר ממחצית שנה העלינו בפני ממשלת ארצות-הברית את צרכינו במימון קליטתם של העולים הבאים לישראל. כדי שלא להעמיס על משלם המסים האמריקני ולהוסיף על קשיי התקציב של ארצות-הברית, לא ביקשנו מענקים. הצענו שנושי את המימון על-ידי הלוואות מבנקים פרטיים, בערבות הממשל. אנו לא ביקשנו מחיקת חובות מסיבית, כפי שנעשה למדינות שונות, בכללן מצרים. ממשלת ארצות-הברית ביקשה שנדחה את הבקשה בכמה חודשים. נענינו לבקשתה, על אף הצרכים הלוחצים. כאשר עמדנו להגיש הבקשה בחודש שעבר, שוב נתבקשנו לדחותה בכמה חודשים, הפעם הזאת בנימוק שהדבר עלול להפריע לתהליך השלום. נאמר לנו כי הדבר ירגיז את הערבים, המתנגדים מאז ומתמיד לעליית יהודים לארץ-ישראל. יצירת הויקה בין צורכי הקליטה, שהיא משימה הומניטרית ממעלה ראשונה, לבין נושא מדיני כמו תהליך השלום, גרמה לנו אכזבה וצער.

ממשלתיה של ארצות-הברית מילאו לאורך השנים תפקיד רב-חשיבות וראוי לשבח במאבק למען פתיחת שעריה של ברית-המועצות ליהודים והעלאתם לישראל. הם גם סייעו, ליבנות הנשיא בוש אישית, בתפקידו כסגן נשיא, לעלייה מאתיופיה. לכן גדולים במיוחד הכאב והאכזבה על שהממשל של ארצות-הברית מצא לנכון הפעם לנקוט צעד הפוגע ביסודות העמוקים ביותר של ההווה היהודית והצינונית. אני רוצה להאמין, שאילו ידעו מנהיגי ארצות-הברית את גודל הרגישות שלנו לנושא זה, ואילו היו מודעים להיקף מאבקם של אויבינו מראשית המאה דווקא נגד העלייה היהודית לארץ-ישראל, היו חושבים פעמיים בטרם ילכו בדרך שהלכו בה. אני מקווה מאוד, שעם תום תקופת הדחייה עד לתחילת שנת 1992, יפעלו יחידיו הממשל והקונגרס בוושינגטון כדי לאשר את הערבויות ולסייע לזרימת העלייה ולקליטתה.

אדוני היושב-ראש, יחסינו עם ארצות-הברית ידעו מעלות ומורדות לאורך השנים, אך הם מיוסדים על תשתית איתנה של קרבה וברית השואבת מערכים זהים, מצורת משטר דומה ומאמונה עמוקה בחירות, בדמוקרטיה ובשלום.

ממשלת ארצות-הברית החליטה לזום תהליך של שלום בין ישראל ובין שכנותיה, המושתת במידה מסוימת על הסכמי קמפ-דייוויד. מובן מאליו שעדיף היה שמדינות ערב יאותרו, סוף סוף, להיענות לקריאותינו החוזרות ונשנות מאז מלחמת העצמאות שלנו לבוא ולשבת עמנו סביב שולחן הדיונים כדי להגיע להסדר של שלום. עצם העובדה שתהליך השלום נזקק ליחסתם ולהמרצתם של גורמים מחוץ לאזור, כארצות-הברית וברית-המועצות, מצביע על כך שמנהיגיהן של מדינות ערב רבות טרם השלימו בלבם עם קיומה של מדינת ישראל וטרם גמלה בלבם ההכרה שהדרך היחידה להסדר של שלום אמיתי ובר-קיימא היא דרך ההידברות הישירה.

ארצות-הברית וכרית-המועצות ימלאו את התפקיד של המדינות המזמינות לוועידה הפותחת את המשא-ומתן הישיר. נמסר לנו, כי ברית-המועצות תחדש עמנו את היחסים הדיפלומטיים המלאים לפני התכנסותה. אנו מקווים ומניחים כי אכן יחודשו היחסים לפני שישוגרו מכתבי הזימן.

ברור לנו מראש, כי כל כניסה לתהליך של הסדרים תהיה מלווה, בכורח המציאות, בסיכונים ובמכשולים כבדים. ואולם אין להירעע ממאמצי השלום ואין לכרוח מן הקרב על השלום. לא לנו צריך להטיף שלום. אין עם הרוצה יותר מאתנו בשלום. ואולם, לא תהיה התקרמות בתהליך כל זמן שלא נדע בביטחון שמדובר במסלול ובנסיבות העולים בקנה אחד עם תפיסתנו, המושתתת על הסכמי קמפ-דייוויד. אנו נצטרך לוודא, בין היתר, אם שכנינו מכירים בקיומה של ישראל, אם הם מוכנים לחיות עמה בשלום אמתי, אם הם מוכנים לשים קץ לכל ביטויי הלוחמה והעוינות, אם הם מחסלים את הטרור ואת בסיסיו בשטחיהם, אם הם מעניקים ליהודים בארצותיהם זכויות השוות לאלה של כל אזרח. בכלל זה זכות היציאה ללא סייג.

אם יעמידו שכנינו נושאים טריטוריאליים בלבד במרכז הדיונים, נדע שלשם כך באו לתהליך, ושלא לשלום פניהם. ונסיק המסקנות בהתאם לכך.

עמדותינו בתהליך גלויות וידועות. באזורי יהודה, שומרון ועזה תוחל תוכנית האוטונומיה בהתאם להסכמי קמפ-דייוויד. ואילו ברמת-הגולן שוררים מאז 1981 החוק והמשפט הישראלי. החלנו אותם מתוך הכרה ברורה, ששותפים לה כמעט כל הגורמים הפוליטיים בישראל, שהרמה היא מרכיב חיוני בהגנתה של ישראל. המצב הקיים זה עשר שנים ימשיך להנחות אותנו, ללא שינוי.

ולמותר לציין: נושא ירושלים — ואין מזרח-ירושלים או מערב-ירושלים אלא ירושלים אחת ומאוחדת — לא יידון במשא-ומתן. לעדי עד תישאר ירושלים עיר שחוכרה לה יחדיו, בירת ישראל והעם היהודי, עיר השלום.

הסכמנו למשא-ומתן ישיר שיהיה מושתת על החלטות 242 ו-338. הסכמי קמפ-דייוויד קבעו את אופן מימושו של שתי החלטות אלה. מדינות ערב הפכו החלטות אלה למעין מסכת של מצוות עשה, תוך העלאת משמעותו של הסעיף ברבר נסיגה משטחים לדרגה של צו עליון מחייב ואוטומטי. אין שום בסיס לפירושים אלה. השורה התחתונה האופרטיבית של החלטות 242 ו-338 היא קיום משא-ומתן לשם כינון שלום צודק ובר-קיימא. שאם הסעיפים הם בבחינת קווי הנחיה ולא יותר. לצדדים שונים פרשנות משלהם כאשר לסעיפים אלה, ריש יסוד איתן לעמדתנו, הדוחה את הנוסחה של "שטחים תמורת שלום".

ארצות-הברית ושאר המדינות הפעילות בנושא זה משתמשות במונח שלום קמפהנסטיבי. כלומר הסדר מקיף של הסכסוך. לצערנו, אנו עדיין רחוקים אפילו ממשא-ומתן על הסדר כזה, משום שגם אם יתממש המשא-ומתן עם סוריה, ירדן ולבנון, עדיין יש מדינות רבות באזורנו שטרם גילו את הסימן הקטן ביותר של נכונות לנהל עמנו משא-ומתן כלשהו, ובתוכן מדינות הממשיכות לסייע, לממן ולחמש ארגוני טרור של אש"ף, וממשיכות לנקוט צעדים של עוינות ולוחמה מסוגים שונים. בין אלה אזכיר במיוחד את עירק, לוב ואיין.

בקשר לזה, איננו שוכחים לרגע את הנעשה בעירק, שהיינו מן הראשונים אשר הזהירו והתריעו על תוכניות הזדון שלה; היא נוצחה במלחמה, אך ממשיכה לרמות ולרקום אותן מזימות.

3. נשתתף בהתכנסויות רב-צדדיות אזוריות, שבהן יידונו נושאים בעלי עניין אזורי, כגון יישוב פליטים, ביטחון אזורי, בעיות מים, סביבה ופיתוח כלכלי.

כפי שהבהרנו לבני שיחנו האמריקנים וכפי שהוסכם עמם, לא תהיה לארגון הטרור אש"ף דריסת רגל בתהליך השלום, בשום שלב. האלמנט הפלשתיני במשלחת הירדנית-הפלשתינית יוסכם מראש עמנו, ואם יודיעו אלה כשלב כלשהו שהם מונו על-ידי ארגון הטרור אש"ף או מייצגים אותו, לא תשב עמם ישראל.

תמיד התנגדנו לכינוס התהליך ולכינוס ועידות בין-לאומיות — — —

חגי מירום (העבודה):
עם מי תשב?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

קריאות:

עבדאללה בראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

חיים רמון (העבודה):

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש מחברי הכנסת להירגע. נא להירגע, ונשמע את דברי כבוד ראש הממשלה.

חיים רמון (העבודה):

עבדאללה בראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בראושה.

אליקים העצני (התחיה):

כל הפלשתינים אש"ף.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בראושה, אני פונה לאלה שצועקים — ממילא לא שומעים אתכם. חברי הכנסת מיעארי, בראושה והעצני, אני מציע לחבר הכנסת העצני ולחבר הכנסת בראושה להתווכח בחוץ ולא פה.

ראש הממשלה י' שמיר:

— — — תמיד התנגדנו לכינוס התהליך ולכינוס ועידות בין-לאומיות, שבהן יבואו מדינות ערב עם ידיהן ותומכיהן וינסו להעביר החלטות בדומה לאלה שנתקבלו על-ידי הרכב האוטומטי שעמד לרשותן באו"ם. לכן, סוכס שחתכנו ועידה פותחת במעמד טקסי בן יום עד יומיים, ובה יישמעו נאומים של נציגי הצדדים והיוזמים, והיא תתפזר לאחר מכן. לא יהיו לה סמכויות כלשהן. אומנם נאמר לנו, שהוועידה תוכל להתכנס מחדש אם יוסכם הדבר על דעת כל משתתפיה, אך אנו מצדנו הודענו, שאין צורך ואין צידוק להמשיך קיומה לשום מטרה שהיא, ושלא ניתן יד לכינוסה מחדש. מה שלא יוכלו הצדדים לסכם במשא-ומתן ישיר ורצ-צדדי, שום ועידה לא תוכל לעשותו תחתיהם. ישראל מצדה מוכנה לנהל משא-ומתן ללא ליאות וללא הפסקה, עד להשגת הסכם.

באחדות כוחנו, בעתות שלום ולא רק בעתות מלחמה. הבה נמצה מתוכנו את המירב, את הטוב והמאחד, ונזכה לראות את מדינת ישראל צועדת לקראת השלום המיוחל; מתבססת ביטחונית וכלכלית, קולטת מיליוני יהודים ומהווה מגדלור של תרבות ומדע.

יש היום משמעות חיה ומרוממת רוח לדברי הנביאים מני קדם, שחזו את מאורעות ימינו ובייחוד את קיבוץ הגלויות ובניינה מחדש של מולדת היהודים. וכך חזה הנביא יחזקאל: "כה אמר ה' אלקים, בקבצי את בית ישראל מן העמים אשר נפצו כם, ונקדשתי כם לעיני הגוים, וישבו על-ארמכם אשר נתתי לעבדי ליעקב; וישבו עליה לבטח ובנו בתים ונטעו כרמים וישבו לבטח, בעשותי שפטים בכל השאטים אתם מסביבותם וידעו כי אני ה' אלקיהם."

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לכבוד ראש הממשלה. אנו ניגשים לדיון. הוקצו שתיים לדיון. ראשון המשתתפים בדיון — חבר הכנסת שמעון פרס, ואחריו — חבר הכנסת אליהו בן-אלישר.

שמעון פרס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת, השר יובל נאמן. תקשיב לראש האופוזיציה.

שמעון פרס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לכרך את חברי הכנסת בבואם למושב מכריע זה של הכנסת בתולדות עמנו. ואני מתפלל יחד עם כולם, שתינתן בנו התבונה ללכת בדרך הנכונה, בדרך של ביטחון, שלום ועלייה, שכן עלינו לבחור באחת משתי הדרכים: זו שמובילה הממשלה — דרך האתמול ודרך השלשום ודרך האי-חדש ודרך "האשימו את כולם", או דרך חדשה שתעלה את ישראל לרמה כלכלית, למישור ביטחוני ולמצב של שלום שלא ידענו כמורה.

חברי הכנסת, שמעתי את דברי ראש הממשלה, ואני רוצה קודם כל לתקן: כבר היתה עלייה גדולה יותר, היתה קליטה טובה יותר, היתה תנופת בנייה רחבה יותר, ולא צריך להגשים.

אני רוצה להוסיף ולומר: התמונה שתיאר ראש הממשלה רחוקה מאוד מן המציאות. אני עובר את הארץ כמעט מדי שבוע בשבוע, אני רואה את המצוקה בכל פינה. 11% מתושבי המדינה הם מובטלים; 11% לא שמענו מלה על כך. האנשים העוסקים בעלייה אומרים, שהעלייה נפלה בחצי בגלל כישלון הקליטה. אנשים צעירים במדינה הזאת שואלים: מה יהיה אתנו מחר? בערי הפיתוח יש מצוקה שלא היתה כמורה. במה אתה מתגאה? במה אתה מתפאר כל כך, שרוסיה פתחה את שעריה?

יש לממשלה הזו רק דבר אחד, דבר גדול, דבר ענקי, והדבר הפחות נכון שצריך היה לעשות אותו, וזה ההתנחלות בשטחים. זה הדבר היחיד שאתם עושים. זה הדבר היחיד שמושכים אותו אליו ואתה אומר: אמן. זה הדבר היחיד שמראה איזה סימן של מדיניות, ולאן הוא מוביל אותנו? להקמת מדינה דו-לאומית, להקמת כפייה דו-לאומית, למצב יוגוסלבי שאי-אפשר לתקן אותו. מה הרבונא בכך? מה התועלת בכך?

במקום להשקיע כספים, אדוני שר הקליטה, בקליטה, במקום להשקיע כספים, אדוני סגן שר העבודה והרווחה, בתעסוקה, משקיעים מיליארדים ומיליארדים בהקמת גגות אדומים ללא צורך.

אם תצא לפועל יוזמתה של ארצות-הברית, ועדיין אין ביטחון שאכן היא תצא לדרך, אנו נינסך לתהליך, תוך ביטחון בצדקת עמדתנו ונכונות להחריץ עם שכנינו עד שנגיע לפתרון ולהסכם. זו עשויה להיות פריצת דרך היסטורית, התרחשות גדולה, שתביא תקווה ושמחה למיליוני בני אדם; זה יכול להיות ציון-דרך רב חשיבות בתולדות המזרח התיכון ועם ישראל. אנחנו מצדנו עושים הכול להביא לתחילת המשא-ומתן, לניהולו ולעמידה על משמר האינטרסים הקיומיים שלנו. זהירות ועירנות מרבית ודרושות לנו, לבל נעשה טעות, ולו הקטנה ביותר. אנו הולכים למפגש בעיניים פקוחות ובלב חפץ. זה יהיה משא-ומתן ארוך, ממושך ומתיש. הרבה תושייה, הרבה סבלנות, הרבה נחישות לעמוד על שלנו — רדושים בו.

אדוני היושב-ראש, טרם פג אצלנו הרושם העצום של המאורעות שפקדו את ברית-המועצות ומדינות מזרח-אירופה בשנתיים האחרונות. המערכת הבין-לאומית השתנתה בצורה קיצונית, עם פשיטת הרגל של האידיאולוגיה הקומוניסטית והכלכלה הריכוזית, ועם חיסולה של המלחמה הקרה בין שני הגושים העולמיים. אחריות מיוחדת מוטלת על שכמה של ארצות-הברית, המעצמה הדמוקרטית המובילה בעולם. אנו מקבלים בברכה את הודעתו של הנשיא בוש בדבר צמצום הנשק בעולם. אנו מברכים על הודעת הנשיא בוש, שיש לבטל את החלטת הקלון של האומות המאוחדות משנת 1975 על השוואת הציונות לגזענות. זה כבר הגיע הזמן להסיר את הכתם הזה מהארגון הבין-לאומי לשמירת השלום. אנו מצטערים צער רב על שמדינות ערב, בכללן מצרים המקיימת עמנו יחסי שלום, עדיין מתנגדות לביטול החלפת מחפירה זו. אין בכך בשורה טובה לסיכויי של השלום.

עם הבעת רצונה של יוגוסלביה להצטרף למדינות מזרח-אירופה שחידשו היחסים הדיפלומטיים עמנו, הגענו לנומליזציה ביחסים עם יבשת אירופה כולה. יש התקדמות בתחום זה גם עם כמה מדינות באפריקה. רק העולם הערבי, פרט למצרים, וכן כמה מדינות מוסלמיות, נשארו במצב של ניכור כלפינו. אולי אין זה דבר מקרי. שכן מדובר במדינות לא-דמוקרטיות, אשר רוחות החופש והדמוקרטיה שפשטו באירופה וביבשות אחרות פסחו עליהן.

אדוני היושב-ראש, מערכת הביטחון, צה"ל וזרועות הביטחון האחרות עומדים גם כעצם ימים אלה על משמר ארצנו, כי אויבנו ממשיכים לרכוש אמצעי לחימה חדישים ומסוכנים וממשיכים לעודד ולהפעיל טרור נגד אזרחינו. צה"ל הפיק את לקחיו ממלחמת המפרץ, והמסקנות מיושמות באישור הממשלה. צה"ל ולוחמיו מהווים גורם מרתיע מפני כל איום עלינו; עוצמתם היא המאפשרת את מאמצי השלום הנוכחיים. מעבר לאתגרים ולקשיים, לא צריכה למוש מתודעתנו העובדה הבסיסית, שמדינת ישראל מתפתחת ומתחזקת מיום ליום.

עדיין איננו יודעים היום אם, מתי והיכן יתחיל תהליך השלום. הבה נקווה, כי למרות הקשיים והמכשולים, האכזבות והחששות, הכמיהה העמוקה לשלום הטבועה בכל אדם תגבר על יצרי השנאה וההרס בעולם כולו וברכת השלום המיוחל תגיע גם לארצנו.

חברי הכנסת, בניין השלום ובניין הארץ — אלה הן המשימות הכבירות העומדות לפני העם בישראל בשנים הקרובות. הבה נתעלה מעל לחילוקי דעות לגיטימיים, הבה נתחזק בתוכנו ולא נשחית אנרגיה מיותרת במאבקים פנימיים;

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון.

שמעון פרס (העבודה):

ביתר התחומים הממשלה לא מחליטה. היא יכולה להחליט: אנחנו מתנחלים, שתלך לעזאזל ממשלת ארצות-הברית.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לנדאו, אתה כל הזמן קורא קריאות ביניים. בלאו הכי לא שומעים את קריאות הביניים, זה רק מפריע לנואם.

שמעון פרס (העבודה):

הממשלה הזאת פנתה לארצות-הברית וביקשה ערבות, והיא אמרה: דולרים ירוקים — לא נשתמש בהם מעבר ל"קו הירוק". והיא אמרה: אנחנו נדווח לכם דיווח מעודכן ומדויק, מדי חודש בחודשו, על מה שאנחנו עושים.

אתם לא רוצים לשמוע לארצות-הברית, אל תפנו אליה, אל תבקשו ממנה. אתם פונים — תקיימו, תדווחו, תדייקו. מפני שבמכתב אחד אתם כותבים: 88 מיליון שקל, ובהופעה בוועדה — ואל תאשימו את האופוזיציה — אתם עצמכם קמתם ואמרתם: בונים 20,000 בתים, 1,300 בתים בעזה; עכשיו, כשצריך לקלוט עלייה, כשיש מצוקה כזו במדינה? מה, יש הבדל בכסף? אתם יצרתם סתירה נוראה בין קרן השפע בשטחים ובין פשיטת היד לצורכי בית. מה זה, יש כאן שתי מדינות, שתי קופות? כשטחים יש לכולם ובבית אין? בבית אנחנו הולכים להתחנן לאמריקנים, זקופי קומה, אמיצים? כולם מתפעלים ממך שם.

כישלון זה הביא לכישלון חמור יותר. זו פעם ראשונה שחל זעזוע מאין כמוהו ביחסי ארצות-הברית—ישראל, אל תטשטש את זה, גם עם היהודים וגם עם לא-יהודים, גם עם הממשל וגם עם דעת הקהל.

חברי הכנסת, אומנם מותר להיות מפלגתיים, אבל היחסים עם ארצות-הברית הם נכס ביטחוני. זה לא פוליטיקה. היחסים עם ארצות-הברית הם יתרון מדיני. היחסים עם ארצות-הברית הם עניין של קונסנסוס לאומי של שני העמים. ביד גסה, בהתנשאות, במלים שלא נשמעו כמוהן אתם מזעזעים אותם? בשביל מה?

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

עמיר פרץ (העבודה):

חבר הכנסת מיכאל איתן, לא רואים אותך מעבר לאופק.

שמעון פרס (העבודה):

אמריקה נתנה לנו נשק ללא כסף, אמריקה נותנת לנו נשק מאון, אמריקה עמדה לימיננו בשעת בדידות; העם, הממשל, הנשיא בוש עצמו התייצבו לימין ישראל.

איש לא מחייב אותנו לטפח ידידות זו, פרט לאינטרס העצמי של העם היהודי. אנחנו לא עושים את זה בשביל

האמריקנים, אנחנו עושים את זה בשביל עצמנו. להעליב את הנשיא, אפילו לא לבקש סליחה על עלבון כזה, ללא צורך. באמצע היום, באמצע הצהריים? מה אתם חושבים, שכולם מטומטמים, לא מבינים שום דבר? בשביל מה זה דרוש?

אבל גם במשאומתן המדיני הממשלה הזו מצטיינת בצרות אופק. מאופק לאופק עוד לא היתה צרות אופק כזאת. בנושא העיקרי של הפירוש של החלטה 242, הממשלה הזאת באה לבייקר ואומרת: אדוני המזכיר, תן לנו רשות לפרש את דעתנו, תן לנו רשות להיות לבד, בודדים. האמריקנים אמרו: בסדר, תהיו לבד. וזה אפשר לאמריקנים לתאם את עמדותיהם עם הערכים בנושא הכי חשוב. כמה כן רצו לפרש? בפרוצדורה. בעצם לא בפרוצדורה, כתפאורה. אתם רוצים להיראות טוב בבית, זה הכול. אומרים: אנחנו לא נסכים לשיחות ערבים ממזרח-ירושלים. עם מי בייקר מנהל משאומתן, לעניינו, בהסכמתנו, באופן לא ישיר? מה כל הסיפורים האלה? ואתה עוד הפעם עשית מעל הבמה דבר שאי-אפשר להסכים לו.

אותה ועידה בין-לאומית פותחת שאתה מסכים לה היום, הצעתי אני לפני ארבע שנים, ואז אמרת שזו בגידה; ועידה פותחת, לא כופה, שלא יכולה להתכנס עוד פעם בלעדינו. מה ההישג הגדול שלך?

ומה זה משאומתן ישיר? עכשיו יש משאומתן ישיר? בלי האמריקנים תסתדר? איזה מין הישג זה משאומתן ישיר? נאמר, יבואו הסורים ויגידו: תנו את רמת-הגולן. כמשאומתן ישיר, נו, אז מה, אם זה משאומתן ישיר יש לך תשובה? מה שחסר לך זה רק חוסר הישירות?

אני רוצה להגיד, כל הכישלונות האלה, נוסף עליהם גם הכישלון הכלכלי, אדוני ראש הממשלה, השקעות אין, האינפלציה עולה, האבטלה גוברת, היצוא לא גדל, השרים שלך מתקוטטים יום ולילה. אין אומר שר האוצר על שר השיכון: פיל לבן. אני רוצה להגיד לך, גם כשפילים אפורים רבים, הדשא משלם את המחיר. כולנו נשלם את מחיר הפילים האלה עם המריבות שלהם.

שר המסחר והתעשייה הוא שר מצוין, יוצא מן הכלל, אתם יודעים איפה? — בכנייברק; בחצר של רבי.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא היית שם?

קריאות:

— — —

צחי הנגבי (הליכוד):

— — —

שרה דורון (הליכוד):

— — —

שמעון פרס (העבודה):

אני הייתי.

כישלונות אלה יש להם רק מקום אחד, שום סיבה אחרת, לא שחם ושלום יותר טיפשים מאתנו. אתם יודעים מה שרוצים? הרשות להצהיר שכל הטריטוריות בידינו. לא חשוב שהן לא בידינו. הלוא זה מלל טריטוריאלי, לא נכסי-דלא-ניידי. כשאתה מצהיר אלף פעמים: עזה היא שלנו — כמה היא שלך? אנחנו יותר בידי עזה משהיא בידינו. זו הצהרה לא אמיתית. אנחנו רק שוטרים שם. איזו בשורה יש לך לדור הצעיר, שהם יהיו תמיד משמר הגבול בעזה, ששם נילחם, שם

הקמת יחסים מדיניים, על-ידי בניית אינטרס כלכלי באזור כולו.

צחי הנגבי (הליכוד):

— — —

שמעון פרס (העבודה):

עדיף שנגיע לשלום לפני שקנאים יגיעו לנשק גרעיני. אדוני ראש הממשלה, יכולים להגיע לנשק גרעיני, לפני שמגיעים — — —

שמעון שטרית (העבודה):

— — —

אלי דיין (העבודה):

— — —

שרה דורון (הליכוד):

— — —

חיים קורפו (הליכוד):

— — —

אורה נמיר (העבודה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת אורה נמיר.

שמעון פרס (העבודה):

אפשר להגיע לכושר גרעיני, כפי שראינו בעירק, לפני שמגיעים למשטר דמוקרטי. אתה תשב ותחכה לדמוקרטיה והם יכנו טילים עם ראשים לא-קונבנציונליים. איזו תקווה אתה נותן לעם.

אנחנו משוכנעים שצריך לבנות בישראל כלכלה שאיננה בנויה רק על נדבות, ערבויות והטפת מוסר; כלכלה של מוצרים חדשים, של שירותים חדשים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

היית שר האוצר, היית ראש הממשלה, איפה כל המחשבות שלך?

שמעון פרס (העבודה):

כלכלה הזורמת — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, חזרת עם הרכה מאוד מרץ מהחופש. תשמור זאת להמשך המושב.

שמעון פרס (העבודה):

כלכלה הזורמת לא רק בשוק הקטן של ישראל — — —

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, דווקא אתה מפריע?

אורה נמיר (העבודה):

חבר הכנסת לנדאו, בשבילך שמיר לא מספיק טוב, אז מה אתה רוצה מפרס?

שמעון פרס (העבודה):

כלכלה הזורמת לא רק בשוק המצומצם של ישראל, אלא בשווקים של המזרח התיכון ובשווקים העולמיים.

נסייר, שבעזה יהיה יותר קשה לבקר מאשר בקהיר, אחרי שנמרתם את האינתיפאדה בשבועיים ימים, כפי שאתם הבטחתם.

רק זה, לעשות רושם טריטוריאלי: השטחים בדינו. הם לא בדינו. בשטחים יש תושבים, ומי שיספח את השטחים יספח את התושבים, ומי שיספח את התושבים יסכן את מדינת ישראל כמדינה לאומית וכמדינה דמוקרטית, וזה מה שאתם עושים.

מלל טריטוריאלי זה, חברי הכנסת, אין לו רוב אמיתי בכנסת הזאת. שמחתי לראות שכמעט 50% מאנשי הליכוד — אומנם זה סקר שנעשה על-ידי מחנה לוי, זה פסול או לא פסול עכשיו, זה על דעת ראש הממשלה, לא על דעת ראש הממשלה, אבל יש שם הרבה אנשים הגיוניים, אומנם לא ליברלים כל כך — בליכוד — — —

שרה דורון (הליכוד):

— — —

חיים קורפו (הליכוד):

— — —

שמעון פרס (העבודה):

זו ממשלה שבטנה מלאה בכישלונות, עיניה מופנות לאחור, והיא מתימרת להוביל את המדינה לשום מקום.

אנו מציעים דרך אחרת. כן להקפיא את ההתנחלויות, לא למען האמריקנים ולא למען הערבים, למען ישראל ועתידה, כדי להפנות את האמצעים לקליטת העלייה, להקטנת האבטלה, לחיזוק הביטחון, גם זה דרוש, לפני ההתנחלות.

אנו מציעים להוסיף נדבך מדיני לכושר הצבאי של ישראל. אנו מציעים להשקיע בטכנולוגיה נכונה, מצד אחד, וכמפה שתבטיח ביטחון, מצד שני; מפה שתבטיח גם את הביטחון וגם את עתידה של מדינת ישראל.

מפה כזו יכולה להיבנות בפועל כפי שהיא כבר קיימת, מפני שיש מפת תושבים, שיש להביאה בחשבון לא פחות ממפה גיאוגרפית. מפה כזו יכולה להיבנות על קונפדרציה ירדנית-פלשתינית שתכלול את ממלכת ירדן, שתאפשר הקמת קנטון מפורז בעזה וקנטון מפורז בגדה, שיהיו קשורים לירדן, צבא זר לא יורשה לחצות את הירדן, השטחים יהיו מפורזים, המתנחלים יישארו במקומותיהם, התנועה תהיה חופשית, ומעל לכול — ירושלים המאוחדת תישאר בירת ישראל בריבונות ישראלית לתמיד.

צחי הנגבי (הליכוד):

— — —

שמעון פרס (העבודה):

אנו מציעים שתפיסת הביטחון של ישראל תכלול גם את הממד האזורי, את טווח הטילים, לא רק את טווח המרגמות. אני לא מקבל את ההבטחה הזו של שר הביטחון, שהוא יסגור את השמים הרמטית בעוד עשר שנים ושום טיל לא ירד אלינו, איך הוא יעשה את זה. צריך לראות את האזור וגם כאן לדבר אמת.

עוזי לנדאו (הליכוד):

איך אתה תעשה זאת?

שמעון פרס (העבודה):

אני אעשה זאת על-ידי הקמת טווחים בני הגנה, לא רק גבולות בני הגנה, על-ידי הסכמים לצמצום החימוש, על-ידי

חשובות לעולים בענייני תעסוקה, לאנשים משכילים — אתגר בעניינים מקצועיים, לאזרחים הערבים במדינה — שוויון אמיתי של הזדמנויות, לדור הצעיר של עמנו — חזון מרתק, אמיתי, יהודי, ברוח חזון הנביאים. והעם היהודי, כמו שכנו הערבים, יוכל לפנות לנכוחה הגדולה, האמיתית, של שחרור מחברות חלודות לעבר אתים חדשים.

לעת עתה, אדוני ראש הממשלה, הבאת לאבטלה, הבאת למשבר עם ארצות-הברית, אין לך תוכנית מה לעשות לאחר הפתיחה הטקסית, נקרא לזה הפתיחה הטקסית, אם זה מוצא חן בעיניך, מעבר לוועידה הבין-לאומית. לעם יש אלטרנטיבה. רוב הכנסת כעד אלטרנטיבה. חלק גדול מחברי הליכוד בעדה. ואתם מייצגים מיעוט עקשני, מיושן, מדור השלוש, חבריה של קיצוניים מאוד, ללא מענה על בעיות היום.

אנו מתפללים למחר אחר. גם ננצח, גם נשיג אותו. ועד אז נצביע אי-אמון לממשלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת שמעון פרס. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליהו בן-אלישר, ואחריו — לחברת הכנסת שולמית אלוני.

אני רוצה לומר לחברים ששלחו לי הרבה פתקאות בקשר למועדים, חבר הכנסת שמעון פרס אומנם עבר את הזמן שהקצתה לו הסיעה, אבל יושב-ראש סיעת המערך שלח לי פתק שבו כתוב כי הוא יפחית את הזמן הזה מחברי סיעתו. לכן אני מבקש מכל שומרי הזמן הרבים שיש לי משני צדי הבית — להירגע. חבר הכנסת אליהו בן-אלישר, בבקשה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בטרם יצא חבר הכנסת פרס מהאולם, אני רוצה לשאול אותו שאלה. חבר הכנסת פרס, אם אתה כל כך בטוח בדבריך, מדוע אתה מרים כל כך את הקול? מדוע אתה כל כך צועק? הקול הרם הזה איננו מעיד על כל כך הרבה ביטחון.

חיים רמון (העבודה):

גם בקול רם אתם לא שומעים.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, ממי שמציג את עצמו כחלמידו של בן-גוריון וכמי שהולך בעקבות ברל כצנלסון, הייתי מצפה לשמוע מלים אחרות מלבד "גגות אדומים" כאשר מדברים על יישובים. בכלל, אני שמ לב שיש במפלגת העבודה מומחיות רבה מאוד לצבעים, למשל ל"קו הירוק", למשל ל"גגות האדומים". זה כאילו היו אדומים; נו, טוב, בחנייה אין גגות אדומים, ברוחמה אין גגות אדומים, במשאבי-שדה אין גגות אדומים, במרחביה אין גגות אדומים, רק מסביב לירושלים יש גגות אדומים, רק בקרני-שומרון יש גגות אדומים; או שזה כלל לא ארץ-ישראל.

קריאה:

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

טוב, לא משנה, אני הרי לא מדבר לא על מנהגי הפרלמנטריות של חבר הכנסת פרס, וגם לא על המלים המשונות שהוא משתמש בהן.

היו"ר ש' ויס:

חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק את השיחות.

גודלה האפקטיבי של ישראל ייקבע לפי גודלה הכלכלי, לפי חוסנה המוסרי, לפי צדקת דרכיה, לא עליידי גובה המלים הנבוכות, חסרות התוכן, של דוברים מסוימים במדינה.

החקלאות של ישראל זקוקה למים. מים אפשר להביא מטורקיה — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אתם תביאו גשם?

שמעון פרס (העבודה):

אדוני, אפשר לבקש שקט? איזה מין דבר זה?

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא הבטיח הכול, שיבטיח לנו גם גשם.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן.

שמעון פרס (העבודה):

מים אפשר להביא מטורקיה ואפשר לזקק מן הים. אם יהיה מזרח תיכון יציב, יבואו תיירים. התעשייה שלנו זקוקה להשקעות והיא זקוקה לשווקים. השווקים יפתחו לפני ישראל רק כאשר הסכסוך ייסגר.

מה אומרים לנו האירופים? — עשו שלום, ייפתח בפנינו גם המרחב של גם מרחב אירופה. נעשה שלום, ייפתח בפנינו גם המרחב של המזרח התיכון. השלום איננו היעד הסופי. היעד האמיתי צריך להיות מזרח תיכון חדש, שיאפשר לעמים לנשום לרווחה.

בשנת 1948 בנינו מדינה שתוכל להתקיים באזור ערין. היום צריך לבנות אזור, שיאפשר למדינה שלנו, לכל המדינות, להתקיים ללא עוינות.

רבים חושבים שזהו חזון רחוק, על מה אתה מדבר. אבל האמת היא, שאפשר להתקדם לחזון הזה בהסדרי ביניים כלכליים, כמקביל להסדרי הביניים המדיניים. אפשר להתחיל היום באמצעות ביטול החרם הערבי. ביטול החרם הערבי מחר בבוקר ייתן רכבות מקומות עבודה לעולים ולמובטלים. הוא יביא השקעות, הוא ישנה את האקלים.

יגאל הורביץ (הליכוד):

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, אתה רוצה שאתן לך אזהרה? אם אתה כל כך מבקש — תקבל זאת עוד מעט.

יואש צידון (צומת):

— — —

שמעון פרס (העבודה):

אפשר להסכים לתוכנית מתאר לגבי מים ותיירות, ובאופן הרחוק להניח יסודות לשוק המשותף.

חברי הכנסת, כאדם שיוצא לו לא מעט לדבר עם מדינאים רבים בעולם, גם מדינאים ערבים — מעולם לא היה העולם מוכן לסייע בידי ישראל לצאת ממלחמה, להקים מבנה כלכלי ופוליטי חדש, כפי שהוא מוכן היום. גם הם, גם הערבים זקוקים לזה.

אם נעשה זאת, בפעם הראשונה תהיה לנו מדיניות לא רק ביטחונית, אלא ביטחונית וכלכלית ופוליטית, ונוכל לתת

מסיני לא יהיו מודל. אני אומר זאת בצורה חד-משמעית. ומה צריך יותר? ראש הממשלה אמר את זה במלותיו שלו, ודבריו מקובלים עלי. בדיוק כפי שאמר שלא תהיה דריסת רגל לאש"ף. ומי שכאן מרבה להסתמך על 242, כי הרי זאת התורה מסיני, זאת נתן לנו משה בניוירוק — — —

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

ואולי כדאי שאנחנו נזכיר לכל אלה אשר כל כך מסורים להחלטה 242 ונאמנים לה, שדווקא בסוגיה הקרובה הבעיה הפלשתינית, לא זה מה שישרת אותם. ומי שרוצה להתרחק מקמפ-דייוויד ולסמוך דווקא על החלטה 242, אני מוכן לקבל זאת מיד ולחזור לניסוח הידוע של 242 בעניין הפלשתיני, שאיננו מוזכר ככזה, אלא — תרשה לי, אדוני היושב-ראש, לצטט את זה באנגלית, במקור: just settlement of the refugee problem — פתרון צודק לבעיית הפליטים. זה מה שכתוב ב-242. אנחנו בכל רגע מוכנים לשוב אל הפתרון הצודק של בעיית הפליטים, אם יש כאלה אשר ישתדלו לדחוף אותנו לפניה בעניין הפלשתיני, כפי שיש כאלה שינסו לדחוף אותנו לפניה בעניין 242 ברמת-הגולן, והם לא רק הסורים, והם לא רק הפלשתינים, והם לא רק כמה ישראלים מסוג ראש מפלגת העבודה, ראש האופוזיציה; גם האמריקנים, כמוכן.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אתה מדבר על 242. זה הכול? נאמר שם שישיראל תמשיך להיות בשטחים, או תיסוג מהשטחים?

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

לא, כתוב שישיראל תיסוג משטחים שנכבשו ב-1967. כן, אנחנו נסוגונו מסיני כולו, נסוגונו מקוניטרה בגזרת הגולן, ואנחנו בהחלט מסתפקים בנסיגות הללו. כן, בהחלט כך.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

בהחלט כך. שאלת — קיבלת תשובה. לא רק אתה קיבלת תשובה, גם האמריקנים קיבלו תשובה. ואני רק יכול לומר, שהטעויות שעושים האמריקנים אינן המונופול שלהם. אגב, לרבות, כמוכן, אלה שמייצגים את הממשל הנוכחי. ותרשה לי, אדוני היושב-ראש, להזכיר דווקא את הסנטור דול, להזכיר גם את כולנו, מה הבשורה שהוא הביא כאשר חזר, למשל, מעירק אך שברעות מספר בטרם החליט סדאם חוסיין לפלוש לכוויית, מה הוא אמר בסנט האמריקני כאשר אנחנו הבאנו את השיח' עובייד לארץ וכאשר הוא דרש מישראל לכבד את האינטרס האמריקני, כאילו לא כיבדנו את האינטרס האמריקני כאשר הבאנו אל הארץ אדם שאנחנו יכולים, אולי, כאמצעותו לשחרר לא רק בני ערובה ישראלים, שבויים, נעדרים, אלא גם בני ערובה אמריקנים.

מה הטעות שעשה סגן הנשיא כוש כאשר התנגד בזמנו, ב-1981, לאחר שאנחנו חיסלנו את הכור הגרעיני, והמדיניות שעליה החליטה זמנית ממשלת ארצות-הברית כאשר היא הפסיקה או השעתה את אספקת ה-F-16, ודבריו הנשיא כוש גם כן בעניין השיח' עובייד? ונעלה רק לשנייה אחת את המחשבה, מה היה קורה, חס ושלום, אילו לא עשתה עירק את השגיאה הנוראה מבחינתה ופלשה לכוויית, אלא פנתה אל מול ישראל? כמה חודשים לקח לאמריקנים להתארגן על-מנת לגאול, על-מנת לשחרר את כוויית? מה אנחנו היינו עושים? איזה מזל יש לנו דווקא בכך שאנחנו לא סומכים על ארצות-הברית.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

או, למשל, הגדה. אני זוכר שיום אחד קם חבר הכנסת פרס והצהיר הצהרה רבת משמעות, שגם היא חלק לאותם מקומות בספרים שבהם יש כל מיני חידודי לשון ובדיחות: הוא הצהיר שמעתה הוא ישתמש אך ורק במלים "הגדה המערבית". מדוע? מפני ששומרון איננה מלה עברית, מפני ששומרון היא מלה לועזית, אשורית, ולכן לא צריך להשתמש במלה שומרון. מי שמטיל כאן ספק באמירה הזאת, אני מוכן להמציא לו את הציטטין.

הדברים ששמעתי עכשיו היו יכולים להיאמר באותה מידה עליידי הסנטור דול בסנט האמריקני, ופה ושם גם עליידי מוכיר המדינה בייקר, ואיני חושב שהמלים היו יכולות להיות שונות בהרבה.

אדוני היושב-ראש, יש כאלה אשר בהתקרבנו אל פתיחת תהליך השלום, אשר לו אנחנו מייחלים, כדברי ראש הממשלה — ואני מסכים אתו בנושא הזה הסכמה מלאה — אומרים לנו: הרי אתם חתמתם על הסכמי קמפ-דייוויד, חתמתם על חוזה שלום עם מצרים; אתם בעצם הראיתם את הדרך, האות והמופת, הדוגמה, התקדים, הנסיגה המלאה מכל השטח, מסירת כל סיני בידי מצרים, וזה יהיה המודל גם כאשר אתם באים לשאת ולתת, בעיקר עם הסורים. האם סוריה תסתפק בפחות מאשר מסירת הגולן, או כפי שהם אומרים — החזרת כל הגולן אליה?

ובכן, אני רוצה לומר בצורה חד-משמעית, כי זה הזמן לומר את האמת. עת להחשות ועת לדבר. הפעם עת לדבר. אי-אפשר לסמוך על הסורים כפי שסמכנו על המצרים. יודעים זאת האמריקנים ויודעים זאת הישראלים, ויודעים זאת גם המצרים. לא שאין מודל, לא שאין תקדים. אפשר לומר שיש מודל, אפשר לומר שיש תקדים, אף שאין דברים כאלה, לא ביחסים בין-לאומיים, ודאי לא במשפט בין-לאומי. לגבי החלטה 242 אני יכול גם לבוא ולומר: רגע אחד, אם יש נסיגה גם בגזרה הסורית — יפה. כבר היתה נסיגה בגזרה הסורית ב-1974, כאשר ראש ממשלת ישראל היתה גולדה מאיר. נסוגונו מקוניטרה ומכמה תלים נוספים. די, כבר מילאנו את חובתנו כלפי 242 גם בגזרה הזאת, ואין שום צורך להכביר מלים — — —

מרדכי גור (העבודה):

לא נסוגונו משום תל.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

מסרנו.

מרדכי גור (העבודה):

לא נסוגונו משום תל. הכול שטחים נמוכים, חסרי ערך ביטחוני.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

את זאת אני בוודאי מוכן לקבל. את קוניטרה עזבנו, ועוד כמה שטחים שם עזבנו. אינני בא היום בטענות. כל מה שאני רוצה לומר הוא, שאנחנו מסרנו לסורים, מילאנו את 242 — — —

היו"ר ש' וייס:

זו עדות מומחה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

זו לא סתם עדות מומחה, אלא עדות לעולם ועד. ובזה סיימנו את העניין הזה. המצרים, ההסכם עם מצרים והנסיגה

אנו מאמינים כי כולתכם לנצל הזדמנות היסטורית נדירה ולהביא לעם הדואב הזה, למדינה הזאת, שלום, ביטחון פסי וכלכלי, איכות חיים, פיתוח ורווחה תרבותית וכלכלית.

רבותי, ממשלה זו אינה רוצה ואינה יכולה לקדם את השלום משום שהיא שבויה בהויית הגדלות ההירואית של ארץ-ישראל השלמה. נאומי של ראש הממשלה היום חזר והדגיש אמת זאת. אתם אינכם רוצים ואינכם יכולים, משום שאותה מפה של ז'בוטינסקי מופנמת אצלכם ונעולה בסף פסיכולוגי בלי-עבור. אתם מוכנים למות, אולי לתת לכולנו למות, או לכבוש את ההר; לכבוש הכול עד תום ובכל מחיר.

יואש צידון (צומת):

— — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

במרחבי האופק של ראש הממשלה יצחק שמיר אין "קו ירוק", אין עם פלשתיני, אין עם הלוחם על זכויותיו, יש רק אדמה שצריך לבעול. לשיטתכם, במצעים שלכם, בהשקפת העולם שלכם, אין חשיבות למשק, לכלכלה, לחינוך, לתרבות, לבריאות, למקורות פרנסה. העיקר הוא הכיבוש וההתרחבות. ארץ-ישראל הגדולה, ארץ-ישראל השלמה, ויש עוד החולמים על "שתי גדות לירדן, זו שלנו, זו גם כן". והקול הזה יושב בממשלה.

בכל זאת אין אנו מגישים אי-אמון, משום שאין אנו רוצים לחצוץ בין הזיותיכם הטורפות כל חלקה טובה לבין עמידתכם החשופה היום מול המציאות הפוליטית באזור ובעולם, מול המציאות הפוליטית-החברתית כאן הקוראת אתכם לאחריות ולמחויבות כלפי אזרחי המדינה ובנייה, כלפי העולים המגיעים אלינו מכרית-המועצות וצורכיהם משוערים לשמים.

אין אנו מגישים לכם היום אי-אמון כדי למנוע מכם את האפשרות הנוספת להתנער מאותה אחריות שאתם חייבים בה כממשלה, שהרי העיוורון שלכם לנעשה במרחב ובעולם וחוסר המחויבות שלכם לאזרחי מדינת ישראל פנימה ולצורכיהם — משוערים. אתם אומרים שלא-רצות-הברית אחריות הומניטרית לדאוג לעולי ברית-המועצות. האומנם? האם הם עניי עירם? האין אחריות זאת מוטלת בראש ובראשונה על ממשלת ישראל, האחריות ההומניטרית והאחריות החזונית והאחריות המשפטית והאחריות האזרחית? הרי הם עניי עירנו, אזרחי מדינתנו, להם ציפינו, ואנחנו רצינו שיכואו ורוצים שיכואו בהמוניהם. 2 מיליארדי דולר בשנה אנחנו רוצים מארצות-הברית למען קליטת עלייה. 2 מיליארדי דולר השקעתם תוך פרובוקציה פרועה נגד כל העולם, נגד כל חוק בין-לאומי, נגד חוקי מדינת ישראל, בהרחבת השליטה בשטחים הכבושים; שם, במרחבי האופק שאותו אתם חמדתם ואליה נשואות עיניו של ראש הממשלה.

את הויקה, את הלינקג' בין ההתנחלות בשטחים לבין העלייה מכרית-המועצות עשה ראש הממשלה שמיר ולא הנשיא בוש. צריך ארץ גדולה לעם הגדול, הוא אמר. וכך הוצאתם את תקציב העלייה והקליטה שנה אחר שנה לבנייה בשטחים לא לנו, לבניית יולות ועושר לקנאים, פיתוח כבישים ובתי-הענוגות ואיכות חיים בארץ לא לנו, ואנחנו רואים זאת תמיד במודעות ובטלוויזיה. לשם אתם מפנים הגנה ונשק ומריטת צה"ל למען כנופיות הליינגרים והכהניסטים, תוך הפקרת העלייה, הפקרת עיירות הפיתוח, הפקרת החינוך, הכריאות, הדאגה למקומות עבודה, מול הביטחון האישי של כל אזרח.

וכאן, אנא, הרשו לי לומר — כן, לי מותר היום, אדוני ראש הממשלה, לומר את הכול, כמעט את הכול, גם דברים שאולי אתה לא יכול לומר: יש לנו היום פחות אמון בארצות-הברית מכפי שהיה לנו. הם אמרו לנו בעצם כך להרגיש כלפיהם. ולא שאנחנו מעוניינים בזה. לא אומר שאין לנו אמון. יש לנו פחות אמון. נשארה ידידה, נשארה ידידה גדולה. נכון, התערערו יחסי האמון, ואין ברירה, צריך לומר את זה. צריך לומר את זה לאמריקנים, צריך לומר את זה ליהודי ארצות-הברית, צריך להגיד את זה ליהודי העולם כולו.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אולי תפסיק להם את הסיוע?

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אנחנו גם לא הולכים, חברי חבר הכנסת בריזהר, להכריז מלחמה על ארצות-הברית. האמן לי.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אולי תפסיק להם את הסיוע?

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

לא תפסיק להם את הסיוע. אני מציע שאנחנו לא נהיה ציניים. אני מציע באותו זמן להציג בפני יהודי ארצות-הברית את האמת לאמתה, בדיוק כפי שאנחנו צריכים להציג אותה בפנינו, לא כפי שעשה יושב-ראש המפלגה שלך. הוא לא הציג בפני העם את האמת —

מיכאל בריזהר (העבודה):

לעומת זה, יושב-ראש המפלגה שלך הציג — — —

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

— כשאנחנו מתקרבים אל הרגע, שבו המאבק האמיתי איננו על גגות אדומים אלא על גבולות. ואם מפלגת העבודה רוצה בגבולות 1967, שתגיד את זה. אינני מאמין שהיא רוצה בזאת, אינני מאמין שהיא רוצה לחזור לאותו קו של שביחת הנשק, עשרה מטרים מהכנירת ברמת-הגולן. שהיה הקו והיה הגבול המנדטורי בין סוריה לבין ארץ-ישראל בימי המנדט הבריטי. אינני מאמין בזה. ולא, תגידו. את זאת צריך להגיד גם ליהודי ארצות-הברית, זהו הרגע, אין שום ברירה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הליכוד רוצה — — — אדוני?

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

שאל יהושע את המלאך: הלנו אתה אם לצרינו? אנחנו אריטורו ברגע הזה: הלנו אתה אם לצרינו? גם בארץ, גם בכנסת, גם בארצות-הברית, בין היהודים ולא רק בין היהודים. ואת זאת, אדוני היושב-ראש, אין לי ברירה אלא לומר כאשר נכון, אנחנו נכנסים לשנה שלא תהיה קלה לכולנו, לא מבחינה לאומית וגם לא מבחינה פרלמנטרית. אני מודה לך.

היו"ר ש' וויס:

תודה רבה לחבר הכנסת בן-אלישר. אני מזמין עכשיו את חברת הכנסת שולמית אלוני: אחריה — חבר הכנסת חנן פורת, ואם הוא לא יהיה — חבר הכנסת משה זאב פלדמן.

זו ההזדמנות לברך את חברת הכנסת אלוני ולאחל לה החלמה מלאה. אנחנו שמחים מאוד שאת כאן אתנו.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תודה רבה.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני ראש הממשלה, אין אנחנו מגישים היום אי-אמון בממשלה אף שאין

רבותי חברי הכנסת, 14 שנה הליכוד בשלטון, ויש לו תוכנית אחת: לצאת ולכבוש ולהרחיב ארץ.

נכון שהם עשו את השלום עם מצרים, כי סיני איננו במפה של בית"ר, הוא לא במפה של דובוטינסקי, הוא, כפי שחזר ראש הממשלה הנוכחי ואמר, איננו חלק מארץ-ישראל. אך מאז יצאם להרפתקה בלבנון, לעשות סדר חדש במזרח התיכון, במחיר דמים רבים רבים ובאפס הישגים. המערך היה צריך להוציאם מאותו כוץ מתועב וטובעני.

עכשיו עיניכם לשטחים, שבהם חיים 2 מיליוני פלשתינים. אבי הטרנספר יושב בממשלה ויש לו שם תומכים רבים. ראש הממשלה אינו יודע על "קו ירוק". כל ילד יודע. כל חייל יודע. כל איש מילואים יודע. כל נהג יודע. כל אדם יודע שיש ישראל הרמוקרטית ויש שטחים כבושים, שבהם חל ממשל צבאי, שבהם חוק ומשפט הם צווים שרירותיים לצורך השליטה, שבהם אין חירות לאדם, שבהם משתוללות פלגנות של מוכרי-משיחיות לאומנית-דתית, כולם פרחי קוץ ולענה מגודלים ומטופחים עלייכם, אנשי הממשלה.

אבל את המשק הבאתם לשיתוק ולהרס. אינפלציה רווהרת, שפצציה עוד לא הגלילו. צריכים הייתם את שמעון פרס כראש הממשלה כדי לעצור את החורבן הכלכלי. עכשיו הוא איננו, ועכשיו שוב חוסר תעסוקה וחוסר מקומות עבודה, מצוקה כלכלית ואינפלציה גדלה. אך אתם באחת: לרוץ אל האופק, לאסוף שלל ולכו בו בכוח הנשק, בכוח צבא שפעם היה צבא-הגנה לישראל ואתם הופכים אותו לצבא שיטור ודיכוי.

ובכל זאת, רבותי, אין אנחנו מגישים היום אי-אמון, ואנו מוכנים להתייצב לצדכם אם תתפכחו, אם תנערו מעצמכם את חלום העיוותים הקובע שלמען ארץ-ישראל הגדולה מותר לכם להקריב את הדור הזה, את בניו, את העלייה הגדולה, את התקווה לשלום, לרווחה, לביטחון אישי וקולקטיבי.

ראש הממשלה אמר, שלמען ארץ-ישראל מותר לשקר. והוא זה הקובע מה זה למען ארץ-ישראל ואילו שקרים מותר לשקר. ואנחנו אומרים וחוזרים ואומרים, כי למען עם ישראל ובניו חובה לומר אמת, חובה לקיים חוק ושוויון בפני החוק, חובה להכיר בכוך החיים ובערך האדם, כל אדם, ללא הבדל מוצא, דת, גזע ושייכות. כי למען עם ישראל ובניו חובתכם, כממשלה, לעשות כל שבידי אנוש לעשות כדי לקדם את השלום, את הביטחון ואת הרווחה.

אנחנו רוצים לחיות ולבנות את ארצנו, ובארצנו, כאנשים ריבוניים, ולא למות בהרפתקאות מצדה, לא למות למען כיבוש קברות של שיח"ם מוסלמים בשכם ובחברון.

ממשלות ישראל, רבותי, נכחרות אחת לארבע שנים. איש לא הטיל עליכם, מר שמיר וממשלתו, חובה להביא את המשיח ולפתור את בעיות נצח הנצחים. מחויבותכם מכוח הבחירות קיימת לגבי אזרחי מדינת ישראל, לגבי העולים אליה. מחויבותכם קיימת להבטיח להם בית, עבודה, חינוך, בריאות, מים, תרבות, מדע, חדוות יצירה ולא חדוות מלחמות ומוות.

אנחנו חוזרים ופונים אליכם: מלאו את מחויבותיכם כלפינו, כלפי אזרחי המדינה והעולים אליה. היום ניתנה הזדמנות, היום נפתח האשנב. רבותי אנשי הממשלה, איננו רוצים שתחמיצו אותה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת שולמית אלוני. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת חנן פורת — איננו. חבר הכנסת משה זאב פלדמן, בבקשה.

קריאה:
אחריו?

היו"ר ש' וייס:

אחריו — חבר הכנסת חנן פורת, ולא — חבר הכנסת צחי הנגבי.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עד עכשיו קיבלנו כאן כמה שיעורים מאלפים על הרחבת אופקים או על צרות אופקים. אני חושב שכאשר אנחנו נעמדים, והכול מודים בכך, לפני תקופה לא-שגרתית, בזמן — ואינני רוצה להשתמש בסופרלטיבים — אשר עלולים להתרחש בו אירועים חשובים ביותר, אל לנו לשכוח את העיקר.

יש החושבים שאת השלום יביאו הוויתורים: ככל שנוותר מראש יותר, כן נקבל יותר מהר שלום. ויש החושבים, אולי בצדק, את ההיפך, שכל שנעמוד יותר איתנים בעמדותינו לפני שאנחנו ניגשים לשולחן הדיונים, כן נוכל להבטיח את הביטחון ואת השלום.

אני רוצה להזכיר לבית הזה, השם עוז לעמו ייתן, השם יברך את עמו בשלום. לא ניקח בעצמנו שום דבר. לא בוש יביא לנו את השלום, ואני לא מולול בפעליו הגדולים.

מרדכי גור (העבודה):

אבל מותר לקדוש-ברוך-הוא להיעזר בכוח.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אמיתי, אני לא מולול בפעליו הגדולים, בפרט בשנה האחרונה. אבל אל לנו לשכוח את העיקר.

משום כך, מכיוון שכולנו רוצים בשלום, כולנו כמהים לשלום, כולנו צמאים לשלום, דווקא משום כך אינני יכול להבין — אני אומר זאת בכנות — את ידידי באופוזיציה. אתם רוצים שלום, אתם רוצים שהממשלה תיגש מהר ככל האפשר לשולחן הדיונים. למה אתם לא מעודדים אותה? למה אתם זורקים אבנים עליה? למה אתם מכבידים עליה במקום לעודד כל צעד שבעיניכם הוא צעד קדימה, צעד בכיוון הנכון? למה לא לעודד ולשבת כל צעד שנעשה?

אינני רוצה להאריך. אני רוצה לומר דבר אחד. רבותי, אדוני היושב-ראש, חברי הבית, אין שום ספק שיפעילו עלינו לחצים, ירצו שנגיע מצדנו לווייתורים כאלה שאף אחד בבית הזה, מכל צד שהוא, לא רוצה בהם.

הבה נעמוד כולנו יחד, נפסיק לזרוק אבנים זה על זה, בעידן הזה, כשאנחנו עומדים בפני לחצים כבדים כאלה — —

מרדכי גור (העבודה):
גם בשבת.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

לא בשבת ולא בחול. כאשר אנו עומדים לפני תקופה קשה כזאת, עם לחצים אדירים כאלה, מופעל עלינו ונגדנו מכש, היום ערכויות ומחר זה יהיה משהו אחר, אתמול היה משהו אחר — ההיגיון, ה"קומונסנס", אומר להתלכד, עם כל חילוקי הדעות הלגיטימיים.

מרדכי גור (העבודה):

להתלכד על איזו תוכנית?

החלה לאחר שיחה עם גורבצ'וב לפני כשנתיים וחצי, כאשר נשיא ברית-המועצות הסביר את מדיניות השלום של ברית-המועצות והצליח להכניס בו ספק אמיתי לגבי סיכויי המלחמה. התחושה הזאת התבשלה והלכה עם הזמן, ואין לי שום ספק שהוויכוחים שהתרחשו בחודשים האחרונים ועדיין מתרחשים בקרב העם הפלשתיני, גם פה בארץ, גם בשטחים וגם בחוץ, גם הם תוצאה ישירה של הכנת המציאות המתחדשת בעולם.

ובכן, מה רע במדינה כמו שלנו, כאשר במקביל נפתחים שערים ענקיים של עלייה ונפתחים שערים ענקיים של שלום, וכל מה שאנחנו צריכים לוודא הוא שאומנם אנחנו מנצלים את ההזדמנות הזאת?

אני מצטער מאוד על שחבר הכנסת פלדמן איננו פה, אבל, לצערי הרב, בחודשים האחרונים כל צעדי הממשלה בהקשרים הללו היו משגים וטעויות. לא שלא בנו בתים, אני אומר לסגן שר הבינוי והשיכון, אבל צדק שמעון פרס כשהוזכר, שהיו תקופות שבנו שנה אחרי שנה בין 70,000 ל-80,000 דירות. רגע הבעיה היא שנוצר מצב של פחד מרגע האמת של השלום, רגע אמת שמחייב את כל בני הבית הזה לחשבון-נפש מחודש, של עמדותיהם כלפי המצב החדש, ואין ספק שככל שהעמדות קיצוניות יותר ימינה, חשבון הנפש עמוק יותר וקשה יותר.

לכן, לי באופן אישי, לא רק מפני שאני חבר מפלגת העבודה, אין לי ספק שההיסטוריה העמדות שלנו היו והיונן נכונות יותר, כי הביאו בחשבון מראש את הצורך של דירקיום עם פשרה ועם ויתורים הדדיים. אבל בשביל מה הפרובוקציות המיותרות, כל פעם שבא הנה מוכיר המדינה, להעיף לו התיישבות בפנים, התנחלות בפנים?

הנשיא בוש, אשר עמל כל כך הרבה לצורך העלייה, וגם בתחומים אחרים — ואני מודה שהנאום האחרון שלו, או הלפני-אחרון בארצות-הברית היה נאום לא-סימפתי — אתו אי-אפשר להגיע להבנה לגבי ערכויות? צריך לעשות פרובוקציות? צריך להגיע לעימות כולל עם ארצות-הברית? על מה? בתקופה שהיא יכולה לעזור לנו יותר מכל מדינה אחרת בשני הנושאים המרכזיים, גם קליטת עלייה וגם תהליך השלום?

מיכאל בר-זהר (העבודה):

שמעת מאוד מדוברי הליכוד שאנחנו עומדים ממש על סף פיצוץ היחסים.

מרדכי גור (העבודה):

תיכף אנדי לך בשקט מה אמרתי עליו כשהוא אמר את הדברים האלה, וממחר אני חבר בוועדה שלו.

לכן הרגע הזה, רגע האמת, מוכרח בעיקר לחייב את הממשלה. מעולם לא האמנתי שממשלה של ימין עם ימין קיצוני יכולה להביא ברכה וטובה. אבל זו הממשלה של היום, ואומנם צריך לעשות כל מאמץ כדי שנגיע לוועידת השלום. אין זה אומר, אני אומר לידידי מהשמאל, שאי-אפשר להצביע אי-אמון על מערכת שלמה של מחדלים, אבל להגיע לוועידה, כי אחריה ובתוכה יהיו משברים ויהיו עימותים — אגב, כאלה היו בכל ממשלה, אבל עם ממשלה כזו, עם השקפות כפי שנשמעו פה היום, ללא ספק נצטרך כולנו לעמוד והעם יצטרך להחליט באיזו דרך ממשיכים.

לכן, לפי הערכתי, בזמן שנשאר עד לכינוס הוועידה ולקראת פתיחתה הממשלה חייבת לשנות טון, מממשלה חייבת לאפשר גישה אמינה ורצינית לוועידה. היא חייבת לפתח

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

קודם כול, לעודד את הממשלה ללכת לקראת ועידת שלום. לא להתקף בכל רגע, לא להכפיש, לא לזלזל לעיני הגויים. איזו מטרה זה משרת?

אני בטוח שבעזרת השם, הוא יעזור לנו לקראת כל המבחנים העומדים לפנינו. אני בטוח בעזרת השם. על כל פנים, הרי התנאים שלנו היו ברורים לאמריקנים, הם הסכימו להם. הכדור לא אצלנו. אם הערבים בסוריה יסכימו למה שסוכס מראש, נגיע לשולחן הדיונים ונקווה שאכן נוכל להתקדם לקראת שלום, שלווה וביטחון. אבל נזכור בכל המצבים, בכל הזמנים, שהשם עוז לעמו ייתן, ממנו הביטחון, והשם יברך את עמו בשלום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת פלדמן. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת מרדכי גור, ואחריו — את חבר הכנסת האשם מתאמיד.

מרדכי גור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית כול, אני רוצה לברך את כולכם במושב החדש ולקוות יחד אתכם, שאומנם יהיה מושב שיוכה את כולנו בכך שניכנס לתהליך שלום, ונזכה לראות בחידוש העלייה בקנה המידה המלא שלה.

חברי הכנסת, במפגשים רבים עם הציבור אי-אפשר שלא להתרשם מפרדוקס. זה אולי אחד הרגעים הגדולים בתולדות המדינה, שבו טמונת אפשרויות בשני התחומים המרכזיים של חיינו: מצד אחד — עלייה בקנה מידה שלא היה לנו עשרות שנים, ומצד שני — סיכוי אמיתי לתהליך שלום עם אפשרות למימוש.

אין ספק שמבחינה היסטורית, אם אנחנו מסוגלים להתרומם לרגע אחד ולראות את הכיוון של מהלך ההיסטוריה שלנו, של מדינת ישראל, זה אחד הרגעים שבהם יש הרבה יותר מקום לאופטימיות, לרצון טוב ולחקווה. מאשר לפסימיות או לדיכאון. ואי-אפשר להימנע מהשאלה: אם כן, למה מצב הרוח ירוד כל כך? מדוע יש תחושה של קושי, לא רק של דריכה במקום, אפילו של נסיגה?

הייתי פתוח הרבה יותר להאזין לברברי של ראש הממשלה אילו העמיק קצת יותר בתחושות הכלליות אשר מקננות בציבור, ולא רק בניתוח כזה, רופף, שטחי, של כמה וכמה מהתופעות. מכיוון שגם אי-אפשר להתעלם מכך שאנחנו נמצאים פה כיבוא מבחוץ שהוא חיובי, בתוצר ישראלי כלפי התהליך הזה, שהוא, לצערי הרב, שלילי. היבוא החיובי הוא בעלייה. ברית-המועצות, בגלל תהליכים פנימיים שלה, פתחה את שערי העלייה ואנחנו קיבלנו, ואני מקווה שגם נקבל מאות אלפים אם לא מיליונים של עולים, וקיבלנו מבחוץ את השאיפה, הנטייה והכמיהה להסדרים כתוצאה מפחד אמיתי ממלחמות.

אדוני היושב-ראש, בזמן המלחמה במפרץ הזדמן לי לצאת בשליחות המדינה לאירופה, ולא היה אפשר שלא לחוש פחד אמיתי של אירופה ממלחמה, או ממטחים ישירים של טילים, או מהתפתחות, או מהידרדרות המלחמה למלחמה עולמית. יש רתיעה ויש פחד אמיתי ממלחמות, ויש פחד אמיתי מנשק השמדה המונית. העולם איננו רוצה עוד מלחמה, בוודאי לא מלחמה שיכולה לסכן את כולם. ולהערכת מרבית העולם, מלחמה כמזרח התיכון עלולה לסכן גם את העולם כולו.

אין שום ספק בעיני, ואני עוקב אחרי התהליכים האלה מקרוב מאוד, שהתפנית העיקרית אצל הנשיא אסד בסוריה

התפתחויות כעתיד: איננה רואה את המציאות האובייקטיבית אלא דרך עיניהם הקטנות והצרות של מנהיגיה וקיסריה.

כמה זמן. אדוני ראש הממשלה — לו היית פה היית שומע — כמה זמן אפשר לטמון את הראש בחול? כמה אפשר לחיות בעצימת עיניים ולנהוג על-פי דמיון מחריר? אפילו בדרום-אפריקה כבר השתנו. דה-קלרק שנה כיוון. עד מתי תמשיכו לעמוד נגד החוק הבין-לאומי? בכלל, מי עומד נגד מי? כל העולם נגד ישראל או ישראל ניצבת נגד כל העולם? ישראל אינה יכולה להמשיך כך עם 215 מיליון ערבים שהם שכניה, אשר כבר הסכימו לכינון ועידת השלום במזרח התיכון. העם הפלשתיני, הנאבק על חירותו ועצמאותו, החליט גם הוא כמושב ה-20 של המועצה הלאומית הפלשתינית, החליט וקבע את נכונותו ואת שאיפתו לשלום על-פי החלטות מועצת הביטחון והחוק הבין-לאומי, לרבות ההחלטות 242 משנת 1967, 338 משנת 1973, 465 בעניין ההתנחלויות ו-472 בעניין סיפוח ירושלים המזרחית. אני בטוח גם שהממשלה הודיעה והתאזכרה לשמור על החלטות הפלשתינית הנכונה.

דרוש פתרון על בסיס החלטות אלה שיביאו את השלום המיוחל, הצדק והכולל, אשר משמעותו — כן, יש "קו ירוק". כך קבע העולם. עולם זה לא ייתן יד להנצחת מעגל דמים זה, הממט אסון על האזור כולו. החלטות האו"ם פירושן נסיגה ישראלית מהשטחים. כל השטחים שכבשה ישראל לאחר 4 ביוני 1967, לרבות ירושלים המזרחית, שגם היא שטח כבוש. אתם, אדוני ראש הממשלה וחברי הממשלה, דרשתם מהנשיא בוש לממש את החלטות מועצת הביטחון בעניין המפרץ. וכאן אינכם מכירים באו"ם, במועצת הביטחון ובהחלטותיה.

פה, תסלח לי, אדוני היושב-ראש, דיברו שלא יהיה שום שינוי אלא אם תהיה דמוקרטיה בארצות ערב, כאילו פה הסמל של הדמוקרטיה בעולם.

אליקים העצני (התחיה):

איך אתה מדבר פה? בסוריה אפשר לדבר ככה? עיני מי תנקר?

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לוינגר יורה כאנשים בשטחים — ארבעה חודשים בכית-כלא. אייבי נתן ישב שנה וחצי — על מה? הוא לא הרג אף אחד. עונש מאסר שנה וחצי לאייבי נתן, ללוינגר — ארבעה חודשים. תחבייש לך.

אליקים העצני (התחיה):

אתה מדבר על דמוקרטיה? אתה קומוניסט — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת העצני, הנושא מוצה. עד כמה שאני יודע, חבר הכנסת האשם מחאמיד אינו מהאגף הקומוניסטי של חד"ש, אלא מהאגף המוניציפלי והאחר.

אליקים העצני (התחיה):

יש אגף דמוקרטי?

היו"ר ש' וייס:

יש אגף לא-קומוניסטי. פרטים תוכל לברר אצל חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה מראה כמה חבר הכנסת העצני דמוקרט, הוא לא נותן לי לפתוח פה, הוא לא נותן לי לדבר. זו דמוקרטיה...

היו"ר ש' וייס:

אתה מדבר.

מחדש את היחסים עם ארצות-הברית, ולא, המפולת כרוה. המפולת הזאת לא טובה לאיש בישראל.

על המחדל של החודשים האחרונים אי-אפשר שלא להצביע אי-אמון לממשלה, ואם היא תיפול נקים ממשלה אחרת במקומה, ונתקן את שגיאותיה. אם היא לא תיפול, צריך להיות ברור לה כיצד להגיע לוועידת השלום — לא בדרך ששמענו היום מראש הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת גור. רשות הדיבור לחבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחריו — לחבר הכנסת אליקים העצני.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אומנם הכנתי נאום המופנה הרבה פעמים לראש הממשלה, אבל היות שהוא איננו

— — —

היו"ר ש' וייס:

תפנה אותו לעם. מה לעשות.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גם נציגי העם כמעט שאינם פה. לתומי חשבתי שיהיו הרבה שומעים. אבל אתמקד בתהליך השלום, משום שלדעתי בלעדיו אין שגשוג ואין קידום למטרותיה של ישראל.

אני חייב לומר, שאני חרד כל פעם מחדש לשמע דבריו של ראש הממשלה, המשתדל בכל מאורו ומרצו לסכל כל תהליך של שלום במזרח התיכון, ובכך הוא מצליח לכודר את ישראל בעולם כולו. ראש הממשלה הוא עקבי, הוא תמיד חוזר על קביעותיו העקביות, ומי לא זוכר את דבריו מ-15 ביוני 1984, ש"הקו הירוק" איננו קיים עוד; כמוכן, כדרכו, לקול חשואותיהם של מאזיניו, זכורים לנו דבריו בקיץ 1988 לפני מרכז הליכוד, שלפיהם "הקו הירוק" איננו עוד. גם שם קצר ראש הממשלה מחיאות כפיים בלתי מבוטלות. הפנינה האחרונה שהוציא ראש הממשלה מפיו היתה רק לפני כמה ימים, כאשר הוא הכריז בעקביות ובאופן חד-משמעי, ש"הקו הירוק" איננו קיים לגביו. גם אז לא חסכו ממנו המתנחלים חשואות ומחיאות כפיים נלהבות. אלה אותם אנשים החביבים עליו ביותר, ובראשם לוינגר וחבריו, שנפגשו לאחרונה עם ראש הממשלה.

בדבריו אלה של ראש הממשלה, בעמדותיו הסרבניות והמסכלות כל ניצוץ בקצה המנהרה לקראת השלום, הוא מוכיח בחוכמתו הרבה את התיאוריה הגובלת בחולניות: כל העולם נגדנו. יותר מזה, הוא מסייע לחבריו בממשלה, ליוכל נאמן ולרחבעם זאבי, להוכיח שלא רק העולם נגדנו, אלא ארצות-הברית של אמריקה, ידידתה של ישראל, היא פתאום גזענית ואנטישמית, והנשיא בוש הוא אנטישמי, הערבים השמים הם אנטישמים, והעולם, האו"ם ומועצת הביטחון, כולם נגדנו, כולם אנטישמים. העולם אינו מבין את מר שמיר ואת שריו. גם השר ארנס רוצה שלום, ומר שמיר גם הוא רוצה שלום. ראו כמה מעורר גיחון הדבר — הם אומרים "כן" לשטחים תמורת שלום, ניתן להם שלום וייתנו לנו שטחים. זו בדיוק הנוסחה. כמוכן, אין מדובר רק על שטחים פלשתיניים, כי אם גם על שטחים לבנוניים, סוריים וירדניים. על-פי היגיון זה תמיד תוכל ישראל לכבוש ולכבוש ולהיות נדיבה מאוד במתן שלום תמורת שטחים.

זוהי, רבותי, פסיכולוגיה של אימפריה עיוורת, שאיננה מעוניינת בתהליכים היסטוריים ואיננה מוכנה לקלוט

רשות הדיבור לחבר הכנסת אליקים העצני, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, שמענו את ראש הממשלה אומר, כי הוא הולך אל הוועדה "בענייני פקוחות ובלב חפץ". על זה אמרו חז"ל: "כופין אותו עד שיאמר: רוצה אני". את הכפייה אנחנו יודעים, יש למכיר. לא כתוב: כופין אותו עד שירצה — כי מי רוצה ללכת לאיננו קבוצתי? — אלא עד שיאמר: רוצה אני. ואת זה שמענו כאן.

שמענו עוד, ש"תפקיד ארצות־הברית חייב להיות של מתווך הוגן". האם היא ממלאת את התפקיד הזה? מתווך הוגן מודיע בדמשק, כי יפעל למסירת הגולן לסוריה עוד טרם משא־ומתן? מתווך הוגן מודיע לאש־ף־ירושלים, כי ירושלים היא שטח כבוש וההחלטה 242 מחייבת נסיגה ממנה. ומיש"ע? מתווך הוגן מבטיח "פלשתינים", הכוונה לאש־ף, שרק הם, כלומר מפקדת הרוצחים בתוניס, יקבעו את הרכב המשלחת שלהם, משלחת שמולה חשב ישראל בניגוד להתחייבות שניתנה לנו לפני כן? מתווך הוגן מפעיל על אחד הצדדים סחיטה כספית? מתווך הוגן משמין את אחד הצדדים מראש בכל העולם, משפיע על גרמניה שלא לשלם לנו שילומי שואה, שליש נוסף שהתחייבה לשלם עם איחודה, לא לשלם כדי ללחוץ עלינו לפני המשא־ומתן?

ואת כל זה מקבל ראש הממשלה "בלב חפץ"? או שמא ראש הממשלה נתון כבר היום לכפייה, לאילוץ, ללחץ, נמצא במיצר, במצור בין־לאומי מטעם המתווך ההוגן, ומשווע כיצד לצאת מתוך הפינה שלחוכה הכניסו אותו?

ועוד הודיע ראש הממשלה בכנסת, כי הבהיר לאמריקנים ומוסכם עמם שלא תהיה לארגון הסדרו אש־ף דריסת רגל בתהליך השלום. האם פייצל חוסייני נכה, אין לו רגליים? ואת הגברת חנאן עשראוו־מביאם בעגלה? וראוי ג'ירא, מנהיג "פתח", ממנהיגי האינתיפאדה, שישב שנתיים בכלא, ממשוחררי ג'יבריל, אשר עמו נפגש מתאם הפעולות דני רוטשילד בקשר להרכב המשלחת הפלשתינית לוועידת השלום — גם לו אין רגליים? וכל הפלשתינים כולם, שפה העידו חברי הכנסת הערכים מכל הסיעות בקריאות ביניים שכולם אש־ף, וזאת אני מאמין להם — הם כולם עם חסר רגליים? אין להם דריסת רגל?

כבוד ראש הממשלה, הם מכריזים שהם אש־ף: שירות הביטחון, שאתה ממונה עליו, מפקח על הפקסים שלהם, שבהם הם מקבלים הוראות מאש־ף: הם מתייעצים בלונדון, בתוניס, באלג'יר, לענייני השמש, יורקים בפרצופך — והסנינות האמריקנית מגינה עליהם. גלגל ארוכה, אך ירך קצרה מלפעול. הם מקיימים היום ממשלה־בדרך בירושלים, ואתה לא מסוגל למנוע זאת. אין דין ואין גירוש ואין מגיעת יציאה, איך תקום אפוא באמצע החגיגה העולמית, איך יקום השה לעולה ויאמר: אין סעודה? אם היום אתה אינך מסוגל לקום, איך תקום באמצע הסעודה הזאת?

צעד אחרי צעד הערכים מקבלים את כל מבוקשם עוד טרם נפתחה הסעודה. ההשתלחות הפרועה, מלאת השנאה ויצר ההרס של חבר הכנסת שמעון פרס כאן היתה מיותרת. אפשר להרגיע אותו. בהוראת ראש הממשלה אין עוד יישובים חדשים בישי"ע. שגרירי ישראל, זלמן שוברל, הודיע למנהיגי יהדות ארצות־הברית: "תהיה עצירה במאמץ ההתנחלות", ובכלל, ראש הממשלה מודיע במסיבת עיתונאים בפריס, וכיישוב שקד, שעל ההתנחלות ידונו במשא־ומתן: לא על ההתנחלות

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כשאנשים כמו חבר הכנסת העצני יושבים בכנסת, זאת לא דמוקרטיה.

אדוני היושב־ראש, לא יכולה להיות דמוקרטיה כאשר אנשי הכפר רמי בגליל מצווים לעזוב את בתיהם כדי לקלוט עולים חדשים יהודים. זאת גזענות. זאת לא דמוקרטיה. שלא ידברו על דמוקרטיה.

אדוני היושב־ראש, ועידת השלום כבר בפתח, והממשלה הזו מערימה קשיים ומכשולים. יותר ויותר הצהרות תוקפניות, יותר גזילה של שטחים פלשתיניים ובניית התנחלויות הסותרות כל חוק וכל נטייה לשלום, יותר ויותר דרכי של האוכלוסייה הפלשתינית, יותר ויותר אסירים פלשתינים והרעה בתנאי מאסרם, יותר ויותר משפחות פלשתיניות זועקות וזעקתן עולה עד לב השמים. בנים ותינוקות רוצים רק לחיות ולהתאחד עם משפחותיהם ובחיק הוריהם. אחזור כאן על דברים שכבר אמרתי מעל דוכן זה פעמים מספר: לא יהיה שלום באזור בלי פתרון ללב הסכסוך — הבעיה הפלשתינית, וללא שלום עם העם הפלשתיני. לא יהיה שלום בלי השתתפות אש־ף כנציגו הבלעדי של העם הפלשתיני.

אני חייב לשוב ולגנות את החוק שבגיני ישב אייבי נתן בכלא שנה וחצי. החוק הזה, יש לבטלו. קמפ־דייוויד אחד או חמישה קמפ־דייוויד לא ישנו את המצב ולא יובילו לשלום באזור. שיהיה ברור: שלום בישראל מותנה בכיבוד זכויותיו של העם הפלשתיני. שלום עם כל מדינה ערבית כנפרד לא יוביל לשלום.

אדוני היושב־ראש, היום 7 באוקטובר, ע־פי הלוח הלוועי, אתמול היה יום השנה ה־18 למלחמת 1973. מחר 8 באוקטובר, יום השנה לטבח באל־אקצה. אלה שני תאריכים שתחייבים להדליק אור אדום אצל כל אחד בבית הזה. כי הממשלה הזו אינה רוצה בשלום, שהרי בחיקה יושבים גזענים, אבות תורת השנאה והטרנספור, ממשלה זו איננה מוכנה למשא־ומתן לא רק עם אש־ף, אלא אפילו עם פייצל אל־חוסייני ותנאן עשראוו־ו. להיות כן עם הממשלה — היא כן אומרת "כן", לא תמיד היא מסרבת, היא מוכנה להידבר עם עצמה, או אולי עם נציגים פלשתינים אשר הכיבוש ימנה, המושלים הצבאיים נכתירו. אשאל אתכם: איפה ההיגיון שלכם, האם זהו השכל הישר שלכם?

אדוני היושב־ראש, כל סיכול או עיכוב בתהליך השלום פירושו מתן משקל יתר לסכנת מלחמה באזור, משקל יתר לאש, למסכות גז ולחדודים אטומים, גוויות ודם. חייבים ללכת לוועידת השלום תוך נכונות אמיתית לשלום אמיתי וצורך. השלום חייב לבוא, הוא בוא יבוא על בסיס העיקרון של זכות העמים, ובהם העם הפלשתיני, להגדרה עצמית.

ומלה אחרונה: השלום אינו רק רצוי, הוא חיוני לישראל. אל נשכח כי העם הפלשתיני רוצה שלום, אך לעולם לא ייכנע. הוא ייאבק עד השחרור והשלום האמיתי הכולל והצודק. כוחות השלום בישראל חייבים להתלכד סביב מטרה זו של שחרור הנכבש, ולא פחות — למען שחרור הכובש עצמו, למען שחרורה של ישראל. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מבקש להקפיד על הזמן. מי שרושם את נאומו, שיהיה מוכן נפשית ורטורית גם לסיים את הנאום בכמה משפטים, אם יש בעיה של זמן. בלי לקרוא אותו עד סופו. תודה רבה.

אשר אז, בימים ההם, לא רחוקים כל כך, הוכיחו את עצמם, אנשים כחבר הכנסת מיכאל איתן, אנשים כחבר הכנסת עוזי לנדאו — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
חבר הכנסת צחי הנגבי.

אליקים העצני (התחיה):

חבר הכנסת צחי הנגבי, תודה שאתה עוזר לי, וגם חבר הכנסת בני בגין. ויש אנשים לאומיים במפר"ל. הממשלה הזאת לא תוכל להיכנס למלכודת הזאת. אין לי ספק שיצחק שמיר אינו חפץ להיכנס למקום הזה, אין לי ספק שאפילו שהוא אומר "לב חפץ" יש לו לב חושש מאוד, אבל כוח חיצוני צריך למנוע אותו, והכוח החיצוני נתון היום פה בכנסת לפי הסדר שמניתי.

אסיים במשפט אחד, שאיני יכול אלא להצטרף לראש מפלגתי, שאמר את המלה הגדולה, שהמקום שבו יחקיים הכנס הזה, הוועידה ה"אזורית" — שהאזור שלה כל העולם, רוסיה, אמריקה, אירופה, או"ם, כל הערבים, "אזור" — שהוועידה הזאת תהיה במינכן. כל מקום שבו תהיה, אם זו זינבה, אם זו דנמרק. כל מקום שהיא תהיה — שם תהיה מינכן. ולמינכן — לא נלך.

אני פונה אל כל פטריוט בבית הזה למנוע את ההליכה למינכן.

עבדאללה בראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

חיו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת אליקים העצני. חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת גד יעקבי. אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת מיכאל איתן. אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת יואש צידון. אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת יאיר שפרינצק. מי שלא נוכח מאבד את תורו לנאום.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, טוב שאיננו מתפללים כאן, לכן אפשר לעשות זאת בפחות ממניין.

השנה הזו יכולה להיות שנת הסיכוי הגדול, והיא עלולה להיות שנת ההחמצה הגדולה. הפער בין הסיכוי ההחמצה הוא פער אדיר, פער נורא.

השנה הזאת יכולה להיות שנת הסיכוי הגדול, לא משום שיש סיכוי כלשהו שהממשלה הזאת תכרות שלום עם הפלשתינים — שהסכסוך אתם הוא לב הסכסוך בינינו לבין העולם הערבי — וגם לא משום שיש ודאות כלשהי שהממשלה תצליח למצוא את הפשרה המיוחלת עם הסורים.

הכול יודעים שאין שום אפשרות ששמיר ישלים תהליך של שלום, מפני שכל כוונתו מבין, שלשום עם שכנינו חייב להיות מושחת על העיקרון של שטחים תמורת שלום, ושמיר, כפי שהתוודה ב"לה-מונד", איננו מסוגל נפשית, ודאי לא מדינית, לעצור כזה.

לכן, השאלה הגורלית האמיתית, המעשית, העניינית היא: האם שמיר מסוגל להתחיל תהליך של שלום לקראת הסכם ביניים? אנחנו חשבונו שזה לא בלתי נמנע. אנחנו עדיין נאחזים בכל בל תקווה כי זה יתמשש למרות הכול, למרות מה שעיינו רואות ומה שאוזנינו שומעות, ואנחנו יודעים שאם זה ייעשה, זה ייעשה לא בדרכנו, לא בסגנונו, לא בקצב שלנו, אבל כל עוד ה"אזימות" הוא לכיוון ההיכרות והשלום וכל עוד הצעד נצעד לכיוון הזה, אנחנו ניאחז בתקווה הזאת.

הערבית. תקציב משרד הבינוי והשיכון כבר קוצץ כדי לספק את הדרישה האמריקנית, אבל עושים את זה בעקיפין, באופן אלגנטי.

מה המפתח לכל זה? אני אצטט מומחה לדבר, קסינג'ר. בריאיון ל"לוס אנג'לס טיימס", מ־15 במאי 1988 — אני מקווה שראש הממשלה יקבל את מה שאני מצטט עכשיו, שמישהו יגיש לו זאת — הוא אומר: "יש דגם במנהגי המשא-ומתן של ארצות-הברית, העלול להביא מוות על מדינות ידידותיות קטנות. זה מתחיל בהפעלת לחץ להיכנס למשא-ומתן בלתי מוגדר, שאותו מתארים האמריקנים כצעד חשוב לקראת שלום. הססמה 'תנו שאנס לשלום' היא דוגמה בולטת, כאילו המשא-ומתן מתנהל בממלכה של היגיון צרוף ללא לחצים ופיתויים. הצעד הבא הוא לבקש מחוות חד-צדדיות של 'רצון טוב', ויתורים ללא תמורה והתעלמות מפעולות פוגעות של הצד השני. האימפקט הסופי של סך כל הוויתורים די בו כדי לחלל דמורליזציה אצל בעל ברית קטן. פשוט, סדר הגודל של מעצמת-על הוא מחוץ לכל פרופורציה ביחס לשולי ההישרדות של בעל ברית שקיומו תלוי על בלימה". עד כאן — קסינג'ר.

אני אצטט עוד ציטטה אחת מהסיטואציה שבה כבר היינו במרס בשנה הקודמת בקהיר. בעל הציטטה הזו הוא אריאל שרון: "כדי להמשיך להם את הסכנות תיארת את המסלול לפריס בדרכם לשחיטה הנהוג בדרום-אמריקה, ה'קורלאס'. עד שלב מסוים במסלול אליו נרחפים הפריס, עדיין נדמה להם שהכול תקין. אבל לאמיתו של דבר בהמשך, תוך שהם דוחפים בהמה את רעותה, המסלול הולך וצר ומוכיל אותם אל הסוף הבלתי נמנע. געיותיהם של בני הבקר ב'קורלאס' קורעות לב. אך אינן יכולות כבר לעזור ולשנות מאומה. לצערי, אזהרותי לא הועילו. ראש הממשלה לא רק שהתווה את המסלול, אלא העלה עליו את ישראל כולה. רק מי שטומן את ראשו בחול אינו יכול להבחין בסכנה זו ובמידת חומרתה. הניסיון להציג את השאלות העומדות על הפרק כשאלות 'טכניות' גרידא מעיד על אי-הבנה, היסחפות להונאה עצמית, על נכונות למשחק ציני — — —".

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מתי הוא אמר את זה?

אליקים העצני (התחיה):
לפני ההליכה לקהיר.

אין נמלטים מה"קורלאס"? אותו "קורלאס" שבפניו עמדנו בקהיר, וראש הממשלה, אז, ברגע האחרון, נמלט ומילט את עם ישראל — הדרך פשוטה וברורה. קודם כול, שלוש מפלגות הימין, שאז היו באופוזיציה, צריכות לחזור לאופוזיציה. היום אנחנו נמצאים במצב גרוע מהמצב שהיינו בו ערב קהיר. אז לא היתה הצגת גאלה כזאת של עקדת יצחק כמו היום. אם אז, בגלל שני סמלים של אש"ף ברחנו, היום הכול אש"ף.

מפלגתי שלי חייבת לעמוד בראש. צדקה מתחילה מבית. אנחנו צריכים להיות ראשונים. ובעזרת השם, נעשה זאת, ובקרוב מאוד.

אחרי שלוש מפלגות הימין תהינה באופוזיציה, יישלל מהממשלה הזאת הרוב שלה. ללא אמון הכנסת לא תוכל הממשלה ללכת ל"קורלאס". אני פונה מכאן ואילך אל בעל המאמר הזה, אשר לאט לאט חונקים את המעש המבורך שלו. הוא יצטרך לחזור ולהשמיע את קולו, ועמו חבריו מן הליכוד,

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לכן, עניין ההתנחלויות יהיה הדבר הראשון, המהותי, שיידון דווקא בהקשר של הסדר ביניים. זה העניין שהעולם כולו מוכן לדון עליו בהכירו את המגבלות של ממשלת הליכוד. תראו את הפרדוקס, תראו את המלכוד.

כאן, אתה פשוט אינך מבין מה הפשר של מה שקרה בחודשים האחרונים. רק ימים יגידו. אני לא מסוגל לפרש אם שמיר נגרר כאן אחרי שרון, נאנס, נפחד, או שהוא בכוחות מכוח נתן יד להעצמת הפרובוקציה הזאת. רק ימים יגידו, לדעתי, אם הגל ההתנחלויות הזה נועד רק לחזק את כושר המיקוח של הממשלה לקראת פשרות עתידות גם בקשר להסדר הביניים, או שהוא מסמן החלטה נחושה למנוע גם הסדר ביניים. אינני יודע. אנחנו לא נדע את זה אלא בעוד זמן מה.

כך או כך, הממשלה הזאת נושאת באחריות כבדה מאוד לתוצאות של ההימורים שלה, וזאת באמת ממשלה של מהמרים. שימו לב להימורים, היא מהמרת על כך שהיא יכולה, באופן מתגרה, לקדם את פניו של בייקר עם התנחלויות, להעצים את ההתנחלויות, לומר כאן — באמצעות שרון — בתשובה על הצעה לסדר-היום שלי בחודש אגוסט, כאן בכנסת, באופן פרובוקטיבי, שנכנו 19,000 יחידות בשטחים; והיא מהמרת על כך, כנראה, שאיכשהו זה יעבור. היא שולחת את יהודי ארצות-הברית ואת אייפא"ק, לזירת האגרוף עם כוש, והיא מהמרת, כנראה, שאייפא"ק אולי לא תנצח בנקו-אאוט אבל לפחות בנקודות.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

בינתיים זה לא קרה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בינתיים זה לא קרה, אולי קרה משהו הפוך. היא מהמרת על כך שעומת כזה בין יהודי ארצות-הברית לבין האדמיניסטרציה האמריקנית יעורר אולי רק עזוועים נשכחים, אבל מחקרים מגלים שחודרים הלכי רוח מסוכנים, לעומק.

לכן אני אומר, שהממשלה הזאת משחקת בדברים כבדי גורל מבחינה לאומית. לפעמים אתה חושב, שרק מי שבנומק לבו, או בתת-הכרתו, השלים עם האפשרות שהעלייה תצומצם באורח דרסטי וישראל תיכשל בקליטה יעז כך להתנגש עם ארצות-הברית, יעז כך לסכן את תהליך השלום, יעז כך להביא אותנו אל סף של מלחמה.

כאשר שמעתי את חבר הכנסת אליקים העזני התעוררתי. אני בטוח שיש לו מקורות מידע מתוך הממשלה טובים יותר משלי. זה בדל תקווה נוסף. זה מחזק את הרגשתי שאנחנו בתקופה בלתי רגילה בעולם. תזכרו את הנאום הלא-שגרתי של בוש על פירוק הנשק, תזכרו את הנאום המיוחד של גורבצ'וב על פירוק הנשק. אנחנו לא חיים בפלנטה אחרת. התהליכים הפוקדים זירות אחרות בעולם יפקדו גם אותנו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת צבן. חבר הכנסת צבן, אם איני טועה, לקראת היציאה לפגרה היה מצב הפוך, נדמה לי — מפלגת העבודה נמנעה ברגע האחרון מלהגיש הצעת אי-אמון באותה סיטואציה, ואתם הגשטם, ואז היא גונתה קשה על כך; נדמה לי.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה): מפלגת העבודה הצביעה נגד.

לכן תמכנו ביוזמה של מאי 1989; לכן תמכנו, עם כל ההסתייגויות, במהלך הנוכחי. לכן הבטחנו רשת ביטחון לממשלה הזאת מול האיומים של העזני וחבריו. לכן גם נמנענו מהגשת אי-אמון.

לידירי חבר הכנסת מוטה גור אני רוצה לומר, שכל עוד מפלגת העבודה לא חזרה בה פומבית מההודעה הפומבית שהיא נותנת רשת ביטחון לממשלה כנגד איומי הימין הקיצוני, כדי למנוע בריחה מתהליך השלום אל עבר משא-ומתן קואליציוני ובחירות; כל עוד היא לא נסוגה מן ההתחייבות הפומבית הזאת, קשה שלא לראות בהגשת הצעת אי-אמון סתירה להתחייבות ההיא. אני מבין את הקושי. אנחנו בשמאל, במחנה השלום, מרגישים את הקושי הזה חזק מאוד. הביקורת שלנו אולי אפילו חריפה יותר, אבל זאת שעה מורכבת מאוד וקשה מאוד למדינת ישראל, והחשיבה המדינית חייבת להיות אחראית מאוד. יש להיאבק נגד כל המעשים והמחדלים שיש בהם כדי לסכן את תהליך השלום בכל הכוח, בכל העוצמה ובכל החריפות, אבל חייב להיות איזה סייג מדיני פרלמנטרי רציני, כל עוד אין לנו יסוד לעלות על הדוכן הזה או על כל דוכן אחר ולומר: אפסה תקווה, לא תהיה אפילו פתיחה של ועידת שלום. הרי מי שרוצה שנגיע לוועידת שלום צריך להסיק מזה את כל המסקנות, עם כל הקשיים שבדרך.

דיברתי על בדל סיכוי, משום שמעט התקווה נשחקה גם היא בשבועות האחרונים, בחודשים האחרונים. אומר מדוע נושא ההתנחלויות הפך נייר הקלמס של כל התהליך. לא משום שהיה ניתן להשלות את עצמנו ששאלת ההתנחלויות היא נושא שהליכוד יכול בקלות או אפילו לא בקלות לוותר עליו, אלא משום שהפרדוקס הוא זה, שבשעה שהעולם כולו, ללא יוצא מן הכלל, ויותר ממחצית הבית הזה, מאמינים שלא ייכון שלום בלי לאמץ את העיקרון של שטחים תמורת שלום, בא העולם כולו, בפיה של ארצות-הברית, אל מר שמיר ואומר: אומנם זאת אמונתנו, אבל אנחנו מכירים בכך שבישראל שלטת היום, כממשלה דמוקרטית, ממשלה של הליכוד שאיננה מסוגלת כלל לנהל משא-ומתן על בסיס העיקרון הזה. ואנחנו כולנו, העולם כולו, מוכנים להתקפל, להחיות קידה, לממשלה הזאת, ולומר: בסדר, נדחה את הנושא הזה לחמש שנים, את המשא-ומתן עליו — לשלוש שנים, ונעשה מאמץ להידברות בינינו לבינכם, בינכם לבין הערבים והפלשתינים על דבר שאדם לכאורה כבר חושב עליו ומוכנים לו, על הסדר ביניים, על מינהל עצמי שמקביל לאוטונומיה.

מה הפרדוקס? הפרדוקס הוא, שדווקא הדיון על הסדר ביניים מחריף ומחדד את שאלת ההתנחלויות. זה הפרדוקס. יכול להיות שזו היו הולכים למשא-ומתן כללי, שאלת ההתנחלויות היתה מופיעה כאחת מעשר שאלות, ויכול להיות שהיו מגיעים אליה בחודש הראשון ויכול להיות שהיו מגיעים אליה בחודש החמישי למשא-ומתן. אבל אני אומר לכם: לא יעבור שבוע ולא יעברו שבועיים במשא-ומתן על הסדר ביניים, כאשר כל העולם ישאל את ממשלת ישראל: רגע, מה זה הסדר ביניים, האם זה לא הקפאת מצב עד הכרעה של פתרון קבע? האם זה לא סטטוס-קוו עד לפתרון קבע? האם אתם רוצים לעבוד על כל העולם בעיניים? תאמרו שפתרון הקבע יהיה בעוד חמש שנים, ובינתיים אנחנו ניצור עובדות בממדים כאלה שלא יהיה אפשר כלל לדבר על אלטרנטיבות שונות לפתרון הקבע?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי): נתחיל לדבר על זה רק בעוד שלוש שנים.

לשם כך יש לקבוע סדר עדיפויות חדש, להחליט על מהלך מדיני חיובי, להימנע מגישה של "ראש בקיר" בינינו לבין ארצות-הברית של אמריקה והעולם המפותח והדמוקרטי כולו, ולהימנע מפגמים במוקדיות מטרופות, שמאפיינות את התנהגות הממשלה בתקופה האחרונה בכל הנוגע להקמת יישובים, לעיכובים ולהצהרות עליהם, כשטחים.

אנו מצויים עתה בצומת-דרכים גורלי. אני חושש מאוד, מהחמצה טרגית של הסיכויים האדירים האלה שנודמנו בדרכנו, גם בתחום הקליטה ויצירת התעסוקה ובניית משק חדש וחברה אחרת, וגם בתחום הסיכוי לחזק את הביטחון שלנו על-ידי שלום ולעצב בישראל עתיד אחר. אין לנו זכות, לפי דעתי, למנוע את הסיכוי לעתיד אחר מהדור הצעיר. אין לנו זכות לכך.

הממשלה מובילה עתה את המשק, את החברה ואת המדינה לאופק קודר ביותר, שעלול לעלות לנו בעצם קיומנו בעתיד. אם לא קיומנו הפיסי, לפחות קיומנו החברתי, המוסרי, המדיני, ואת היותנו כמדינת היהודים הדמוקרטית, מנהיגותו של העם היהודי בעולם כולו.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת גד יעקבי. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל איתן, אחריו — לחבר הכנסת יואש צידון, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר שפרינצק.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל מי ששכור, שבעצם המאבק הוא על יהודה ושומרון, או על רמת-הגולן, או על רצועת-עזה — טועה, או מטעה. אנחנו נמצאים בעצם באותו מאבק, שהתחלנו בו כשבאנו להקים כאן מדינה והערכים אמרו בצורה לא מצועצעת, לא מצטעצעת — והם לא רק אמרו, אלא הם גם עשו כל דבר על-מנת לחסל את קיומה של המדינה הזאת. ויש ויכוח היסטורי בינינו לבנים, ויש מאבק היסטורי בינינו לבנים, ובתוך המאבק הזה יש כל מיני התחכמויות. מותר להרוג, ולכן ודאי מותר גם לשקר ולהונות ולהוליך שולל. ויש אצלנו יהודים, שפתאום חושבים שהם נמצאים באיזה מין מועדון, ששם מסתובבים רק גיטלמים, זוחחי דעת ופנים, ואפשר לקבל ניירות והבטחות ועם זה נחיה. כדאי שנבין ונסתכל מה קרה לנו עם ההסכם עם מצרים.

ראשית, אני רוצה להוציא את המלה שלום. אני לא מאמין ולא חושב שריאלי לדבר על הסכם שלום. אנחנו צריכים לאמץ לעצמנו טרמינולוגיה חדשה, לומר: אנחנו רוצים להגיע להסדר, הסדר אפשרי. שלום? — אולי הבנים שלנו. איזה שלום יהיה, כמו בין צרפת לגרמניה? באו נסתכל מה קרה במצב שלנו עם מצרים. אנחנו מילאנו כלפי מצרים אחר כל תביעותיה הטריווריאליות. עד לסנטימטר האחרון, ומה קיבלנו בתמורה? קיבלנו הסדר. קיבלנו שלום? — לא. המצרים, מהרע הראשון, אמרו לנו: השלום הזה הוא שלום מותנה. כלומר, הסדר מותנה. במה זה מותנה? שנמשיך לתת עוד. זה לא שלום עצמאי, שעומד בפני עצמו. בכל פעם הם אומרים לנו: אתם רוצים להמשיך לקיים את השלום, תנו עוד. אתם רוצים שהשלום הזה יחזיק מעמד, תנו עוד. הם אמרו לנו זאת כתנאי מפורש. וגם ידידינו מבית אומרים: אם ממשלת ישראל עשתה שלום עם מצרים — שמעתי את עוזר יצמן כמה פעמים — היא צריכה לתת עוד כדי לקיים את השלום הזה.

אני אומר היום, שכמו שהתפתחו — אני אומר "התפתחו", כי אני הייתי בין החתומים בהסכמי קמפ-דייוויד, או, מדויק יותר, בהסדרים עם מצרים — כמו שנכנסנו אז

הי"ר ש' וייס:
זה מעניין.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש הבדל בין להגיש הצעת אי-אמון ובין ההצבעה נגד.

הי"ר ש' וייס:

אני מכיר את זה. אני רק זוכרתי בזה. אני לא בא בטענה. אני במקרה הייתי "היועץ הרע" של שמעון פרס והצעתי לו לבטל את הצעת האי-אמון, וגונתי קשות עלייכם. אני דווקא נהנה עכשיו מהעמדה ההפוכה שלכם. זה הכול. זה היה בדיוק באותו יום שדוד לוי ניסה "לתפור" עם בייקר והיתה הסכמה. זה היה יום אחרי הסכמה היסטורית אז. אבל — לא משנה. רשות הדיבור לחבר הכנסת גד יעקבי.

גד יעקבי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול, אני רואה לנכון להביע את תחושת התרוממות הרוח שלי כאשר בעת פתיחת מושב הכנסת, הכנסת במלוא הדרה ומליאתה מקיימת דיון על סקירת ראש הממשלה ועושה זאת ברוב עם ובקהל רב. אני רואה בזה אות וסימן למושב "החם" שצפוי לנו בחורף הקר. נדמה לי שהתחויות האלה עוד עלולות להיות מופרכות, כמו הרבה תחויות אחרות.

אנו חיים בתקופה שבה מתחוללות תמורות אדירות: אף לא אחת מהן ביוזמתה של ישראל ולא כתוצאה ממדיניותה של ישראל, אבל ישראל יכולה — אם היא תנהג בתבונה, בפיכחון, ברמה של מנהיגות ומדיניות לאומית — להפיק תועלת אדירה מן התמורות הללו.

מעצמה אחת בלבד מנווטת את התהליכים הבין-לאומיים. היא ארצות-הברית. עליה אדירה באה מברית-המועצות לישראל. לראשונה נוצר סיכוי אמיתי להתקדמות מדינית ביחסים שבינינו לבין מדינות ערב ובינינו לבין הפלשתינים. מעולם לא היה סיכוי גדול יותר להתקדמות ממשית מאשר בתקופה הזאת. כל התמורות הללו לא באו כתוצאה ממדיניותנו. אבל כולן כאחת, אם ננהג בתבונה, באחריות ובמדיניות, תוכלנה להביא את ישראל להתקדמות לפריצת דרך אדירה. אני חושש מאוד, שפריצת דרך כזאת עדיין מוטלת בספק, אם אנקוט לשון המעטה וזהירות.

לא למען אחרים עלינו לנהל משא-ומתן עם הפלשתינים מהשטחים ועם מדינות ערב האחרות; לא כדי לפתור את הבעיה הפלשתינית ולא כדי להיענות לארצות-הברית, אלא למען עצמנו. כדי שאנחנו נוכל להקדיש את המאמצים, את האנרגיות האנושיות שלנו, את היכולת שלנו, את חיינו, לבנות משק מפותח יותר, לקלוט יותר יהודים, להעלות את רמת החיים ואת איכותם, לקיים את עצמנו כמנהיגי העם היהודי, לחיות בשלום עם סביבתנו, למנוע מלחמות נוספות — לא למען אחרים אלא למען עצמנו.

איננו זקוקים לארצות-הברית כדי שתלחץ עלינו להתקדם לשלום. אם נהיה חכמים ואחראיים, ננהל משא-ומתן עם הפלשתינים מהשטחים כמות שהם, ננהל משא-ומתן עם סוריה ללא תנאים מוקדמים, ונגיע עם הפלשתינים להסכמים שיאפשרו לנו לבנות את מדינת ישראל ולעצב אותה כמדינה שאינה שולטת על 2 מיליוני פלשתינים, בניגוד לרצונם, ולקיים בארץ-ישראל מדינת יהודים דמוקרטית, החיה בשלום עם סביבותיה ומשקיעה את משאביה ואמצעיה בפיתוח חברתה ומשקה שלה; לא לשם אחרים ולא בגלל לחצים חיצוניים. למען עצמנו.

עם הדגלים והוא יעשה זאת ויאמר זאת. היום יש אנשים שעושים זאת ואומרים זאת.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
לא נכון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה יודע זאת יפה מאוד. ההבדל שבינם לבינך הוא אחד בלבד: אתה משחק אתנו את המשחק הפוליטי הלגיטימי שאנחנו עושים אותו — — —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני לא משחק. יש חלק — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, אתה תשתתף בדיון ותוכל להתייחס לדברים.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, עשה לי טובה, אנחנו עושים מתוך הכנה, שאנחנו מקבלים אילוצים מסוימים ואנחנו חיים ביחד; בחרנו דרך מסוימת ואתה נמצא היום כאן בתוך הפרלמנט הישראלי, שמרבית העם הפלשתיני לא מכיר בקיומו כלל. זה המצב.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הערה אחת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אין לי טענה אליך. יש לי טענה — — —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הערה אחת, משפט אחד.

היו"ר ש' וייס:

אִי־אפשר להמשיך כך. חבר הכנסת דראושה, יש לי בקשה אליך, אני לא רוצה כל כך להתערב כי אנחנו מעטים כאן, ולכן אם זה זורם אני לא רוצה להתערב. חבר הכנסת איתן, מה שאתה מקיים כאן הוא ויכוח רציני מאוד. אלה לא דברים קלים, שאפשר לגמור בקריאות כיניים. הוא הביע כאן עמדה נוקבת מאוד, אתה משתתף בדיון, תוכל להתייחס לדברים. יהיה מכובד מאוד שתעשה זאת במסגרת רשות הדיבור שלך. אנא, תן לו לסיים.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
ברשותך, משפט אחד.

היו"ר ש' וייס:

אולי בסוף דבריו.

מיכאל איתן (הליכוד):

על מנת שאני אוכל להמשיך ולחיות אתך בשלום, חבר הכנסת דראושה, אני צריך להיות בטוח שאני שולט במצב, כי אני ואתה תחת שלטון של ערפאת כנראה לא נוכל לחיות בשלום. יש לי חשש כזה. תחת שלטון דמוקרטי ישראלי אני ואתה יכולים לחיות טוב בשלום, לכל אחד יש בעיות, אבל חיים, נפגשים, מדברים ולוחצים ידיים. תחת שלטון של ערפאת, נדמה לי שזה לא יוכל להיות.

לכן, אני רואה את כל העניין לא כחלק אלא כתוצאה מהתמודדות היסטורית ארוכת טווח. כל מי שמשלה את עצמו, שעל־ידי חתימה של איזה הסכם כיניים, שלפיו ייתנו את יהודה ושומרון, או ייתנו את רמת־הגולן, אז אנחנו גמרנו עם החלטות האו"ם — הרי הם אומרים לנו במפורש, מה אנחנו עוצמים את

לתהליך, אנחנו נמצאים היום בתהליך. חברי הכנסת גד יעקבי ושמעון פרס יכולים לתאר פה את חזון אחרית הימים: אם רק ניפטר מיהודה ומשומרון יהיה פה שלום נצחי. איזה מין שלום? וגר זאב עם כבש, חזון אחרית הימים, לא יהיה עוד "חמאס", לא יהיה עוד חוואתמה, וערפאת כבר שכח את החזרת הפליטים. אני מציע לחבר הכנסת גד יעקבי ללכת לעזה, למחנות הפליטים שם, ולשאל את האנשים שם. אני שאלתי: תגידו לי, אם ילך צה"ל מפה, האם נפתרה הבעיה שלכם? הם צחקו. הם אמרו לי: אנחנו נלחמים בכלל על נושא עזה? אנחנו יושבים פה במחנות הפליטים כדי להילחם שצה"ל יצא מעזה? זאת המלחמה שלנו? מה, אתה לא יודע? המלחמה שלנו היא לחזור למקומותינו. זאת המלחמה האמיתית שלהם. הם אומרים זאת. הם לא נלחמים נגד שהות ישראל בעזה. אנחנו משלים את עצמנו — — —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה תופתע שהם כן נלחמים כדי להוציא את צה"ל וכדי לחיות בשלום עם ישראל. אני הייתי בעזה לפני שלושה ימים, נפגשתי אתם, וכולם אומרים שהם — — —

יואש צידון (צומת):
— — —

היו"ר ש' וייס:

כנראה כל אחד מכם פגש עזתי אחר.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, כנראה לא היינו אצל אותם אנשים.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, אני מוכן לנסוע אתך, אני אעמיד לך שם במה, ואני רוצה לראות אותך עומד שם ונואם על כך שהם חייבים להשלים עם קיומה של מדינת ישראל ולפתור את הבעיה שלהם בעזה ולפתור את בעיית הפליטים בתוך עזה ולא בשום מקום אחר. אני רוצה לראות אותך יוצא אתי לעזה ומעז לומר זאת במחנות הפליטים שם.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הרי יש החלטות המועצה הפלשתינית — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אגיד לך את האמת, אני מוכן לעשות זאת אתך, כי אתה תהיה הראשון — — —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני מוכן.

היו"ר ש' וייס:

זה רעיון. דרך אגב, תוכל גם לעשות שם "פריימריס".

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני כבר עשיתי זאת מאה פעמים.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, אגיד לך משהו, אני לא בתפקיד שאני צריך לשם לעצמי מחסומים בפה. מותר לי להגיד מה שאני חושב. אני אגיד לך מה אני חושב גם לגבי אנשים כמוך. הערבי שגר במדינת ישראל ואומר "אני ערבי פלשתיני" ומגדיר את עצמו כבעל זיקה לעניין הפלשתיני, זה יהיה רק טבעי שביום שתהיה לו אפשרות להתנתק ממדינת ישראל ולהקים לעצמו ישות פלשתינית גם בגליל, זה יהיה טבעי שהוא יעמוד

נוכל לממש אותן ולהבטיח את האינטרסים החיוניים ביותר שלהם ערכה ארצות-הברית עבורנו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן. רשות הדיבור לחבר הכנסת יואש צידון, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר שפרינצק.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, עמיתי המעטים, אין פלא שיש דמיון רב בין הדברים שנשא חברי וידידי מיכאל איתן לבין הדברים שלי. הדבר מובן.

ובכן, ברצוני לחזק את ידיו של ראש הממשלה על עמידתו האיתנה בנושא המדיני — אני חוזר: בנושא המדיני — נוכח איבת אויבים, התנכרות יידיים, שמחים לאיד ועושי מעשי הבית-השני מבית. עובדים חמוצים. תקוותי כי הוא ידע לבלום את ההתקפות הללו הבאות מכל עבר.

בשיחה שניהלתי בווינגטון עם אחד מבכירי הממשל, הצעתי לו שהמטכ"ל האמריקני יתכן את הגנתה של בעלת הבית — כפי שהוא כינה אותה — ישראל. אדוני, לעולם לא ארשה זאת, אמר לי. מה אתה רוצה? שארצות-הברית תופיע בעולם כנציג יותר ממר שמעון פרס שלכם?

ואומנם, בתוכניות הגנתה של ישראל שנערכו בפנטגון ב-1967, ועלי-ידי המכללה לביטחון לאומי של צבא ארצות-הברית ב-1974, תוכניות שנגזרו כסודיות מחמת תוכנן, קבעו האמריקנים כי על ישראל להחזיק בשטחים רבים יותר מאלו הכתובים בתוכנית-אלון. משום צרכיה הביטחוניים החיוניים של הארץ.

אדוני ראש הממשלה הנעדר, חיינו עם ד"ר מגנס, חיינו עם המדינה הדו-לאומית של השומר הצעיר, חיינו עם אלה שהציעו כי לא נכריז על עצמאות ב-1948, חיינו עם אורי דייוויס, שהתנגד כי חיבנה עיר עברית כשטח ערבי כבוש — היא העיר כרמיאל בגליל — שהחוק הישראלי הוחל עליו במלואו רק ב-1964. מה בין כרמיאל לאריאל? דיבורים ורצון להגיע לשלטון על-ידי הפחדה, מחד גיסא, וסיפורי אוטופיה מאידך גיסא.

אני מסכים עם מר פרס כי לא נעשה די לקליטת העלייה, וחבל. זו תוצאה של אי-יכולת תפקוד של הממשלה בשטח הממשל הקיימת. את המעוות נוכל לתקן. גם בגלי העלייה של 1949 — 1953 לא היו חיינו קלים, אבל התגברנו. ואני מקווה שעל אף השגיאות הרבות שנעשו, נתקן את הממשל יחד עם המערך, ונוכל לתפקד.

אשר למשברים עם ארצות-הברית — גם כאלה ראינו בעבר, וגם אז הזהירו אותנו מפני שואה זו או אחרת ומפני סוף העולם. ב-1948 הטיל יידינו טרומן אמברגו על מכירת נשק לישראל, בעוד בריטניה מספקת את כל צורכי הערבים, בדיעתו. והמצב שלנו היה קצת יותר קשה.

ב-29 ביולי 1949 טלגרף שגירינו אליהו אילת מווינגטון לאמור: "בלאשטיין מהוועד היהודי-האמריקני אמר לי כי ה'סטייט דפרטמנט' דרש ממנו להפעיל השפעת המיסדות היהודיים להשפיע עלינו לקבל רבע מיליון פליטים ערבים ולתת את דרום-הנגב למדינה ערבית מסוימת". זה אצל ידידים. זה בסדר. שטחים תמורת שלום. אין חדש תחת השמש.

שורת הלחצים האמריקניים לא נפסקה מאז ועד היום, שלטון מערך או שלטון ליכוד. ב-1956/57 או 1967 או 1973, באותן שנים, לפנינה, ביניהן וכמובן אחריהן. ב-1953 לחץ

העניים, הם מדברים כל הזמן על החלטות האו"ם. הם אומרים לנו: חברה, אנחנו דורשים גם את יישום החלטות האו"ם מ-1947, גם את החזרת הפליטים. אומרים לנו זאת. למה אנחנו משלים את עצמנו? קמים כאן אנשים ואומרים: רגע אחד, אם רק תחזירו את יהודה ושומרון ואת רמת-הגולן פה יהיה נס כלכלי, תהיה פריחה בכול. יהיו יחסי שלום, לא ידקרו יותר אף אחד, לא תהיה עוד שום בעיה ביטחונית, לא יהיה תקציב ביטחון. עוד מעט גם ירדו גשמים בחודש ספטמבר. זאת אשליה, וצריך להזהיר את העם מפני האשליה הזאת.

יש לנו גם בעיה עם ארצות-הברית. הבעיה שלנו עם ארצות-הברית אינה חילוקי הדעות במקומות שהם קיימים בהם, והיו קיימים לכל אורך הדרך. הבעיה המרכזית שלנו עם ארצות-הברית היא, שארצות-הברית מפירה ביוזעין, במפורש, את ההתחייבויות שניתנו לנו בקמפ-דייוויד.

כל מי שקורא היום את הסוגיה של הייצוג הפלשתיני צריך להסתמך על המשפט הבא מתוך הסכמי קמפ-דייוויד, ואני מצטט: מצרים, ישראל וירדן יסכימו על אופני כינונה של רשות הממשל העצמי הנבחרת בגדה המערבית ובחבל-עזה. משלחות מצרים וירדן רשאיות לכלול פלשתינים מן הגדה המערבית ומחבל-עזה, או פלשתינים אחרים כפי שיוסכם הדדית. כלומר, פלשתינים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה יכולים להיות במשלחות האלה. אבל הם רוצים להביא פלשתינים ממה שנקרא הגולה, וישראל קיבלה התחייבות מפורשת, שיש לה זכות וטו. אנחנו לא המצאנו זאת. זאת לא דרישה ישראלית. זה הסכם חתום בין ישראל למצרים, וארצות-הברית שימשה ערבה לעניין הזה.

לכן, להעמיד זאת היום כדרישה ישראלית — זה מעיד על כך שהאמריקנים, אם אנחנו לא נילחם כדי שהם יכבדו את ההסכמים ואת ההתחייבויות שניתנו לנו, עלולים שלא לכבד גם התחייבויות שהם דורשים היום שאנחנו ניתן, או כביכול נלך לכל מיני הסכמים חדשים. לפני שאנחנו באים לארצות-הברית ואומרים: אנחנו מוכנים לקבל את דברתכם ואת הבטחותיכם על מזכרי הבנה חדשים — תקיימו את הקודמים.

אני מסיים. משפט אחרון. כל העיקרון הנוסף של קמפ-דייוויד עומד היום בסכנה. אנחנו צריכים להבין. אני לא מדבר על הדברים הקטנים. הגדולה של קמפ-דייוויד מבחינת ישראל היתה, שהמעבר מהסדר הביניים להסדר הקבע יהיה תוך הסכמה הדדית. כלומר, לא פתרון כפוי לתהליך, אלא פתרון מדיני מוסכם על כל הצדדים. האלמנט הזה — פתרון כפוי מול פתרון מוסכם — עושה את כל ההבדל. לא חשובים עכשיו הפרטים הקטנים. אם ארצות-הברית הולכת להפר את העניין הזה וללכת לכיוון שבו יחייבו אותנו לקבל פתרונות שלא היו מקובלים עלינו, שוב, אנחנו חייבים להתריע ולהבהיר ולעמוד על הרגליים האחוריות. עדיף שנעשה זאת היום, כאשר כוחנו במותנינו, משנוותר בשיטת הסלמי, כפי שעושים לנו עם המפגשים האלה עם אותם נציגים מזוה-ירושלים, פייצל חוסייני ותנאן עשראוו, ואחר כך לא נוכל לטעון, הסכמנו, אנחנו מסכימים, מקבלים זאת.

בעניין הזה אני חושב שצריכים לשבת, לראות — אין אומרים: סוף מעשה במחשבה תחילה — לאן מובילה הדרך. אם מחליטים שאנחנו הולכים על התנגדות, להתחיל בהתנגדות היום בנקודות החזקות ביותר שיש לנו. אני מאמין בסך-הכול, שגם בוויכוח עם ארצות-הברית, שהיא מדינה דמוקרטית, אם אנחנו נעמוד על הנקודות הצורקות, על התחייבויות שקיבלנו,

אדוני ראש הממשלה, לכישלון במדיניות הפנים, לכישלון הכלכלה, שכישלונות הקליטה, החינוך ואיכות החיים נובעים ממנו, יש סיבה אחת: העדר ממשל תקין ומינהל תקין. בצד המאמר המשמין את כלכלת ישראל בשבועון "ביונס וויק" של 7 באוקטובר 1991, יש מאמר המשבח את האורח שלך, הנשיא מנס, על ניהולו ועל פתיחת משקו לכלכלת שוק, בהצלחה ראויה לשבח. החוק מעמד מול סערות מחוז ומבית, ואנא ממך, צא ועשה במדיניות הפנים, שם חולשתך, שהיא חולשת המשטר שבו אתה מנסה לתפקד.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר שפרינצק, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סיעת מולדת תתעלם הפעם משפעת דברי ההבל שהשמיעו דוברי כסולת "שלום עכשיו" בכנסת, שכל מטרתם היא לסייע לממשל האמריקני במאמציו להכניע את ממשלת ישראל ולא לאן אותה למסור לערבים חלקים מארץ-ישראל.

הצטרפנו לממשלה לפני כשמונה חודשים בתקווה שנוכל לסייע לה להיחלץ ממלכודת "יוזמת השלום" של מאי 1989, שהליכוד הכניס את עצמו לתוכה בעצה אחת עם המערך. אכן, ההכרזה על "יוזמת השלום" היתה מעשה איוולת מלכתחילה, מפני שכל העולם ראה בה הכרה של ישראל בחובתה למסור לערבים חבלי ארץ ששודרו במלחמת ששת-הימים. וכאלו לא הספיק התקדים של הפקרת סיני כדי להבהיר לכל בירדעת את משמעות "יוזמת השלום", הממשלה עוד חוזרת והסבירה, כי ה"יוזמה" מתבססת על הוראות הסכמי קמפ-דייוויד בנושא האוטונומיה ביש"ע.

איזו נאמנות. בעוד הסכמי קמפ-דייוויד, לאחר שהושגה תכליתם העיקרית — מסירת חצי האי סיני למצרים — נחשבים בעיני כול למסמך מיושן, מציגה אותם עכשיו ממשלתנו כמשענת משפטית לנו, ומפנפת בהם כאילו היו שטר חוב לזכותנו ולא לזכות הערבים.

אדוני היושב-ראש, על מידת החשיבה ושקול הדעת שהקדישה הממשלה להחלטתה הנמהרת על "יוזמת השלום" אפשר ללמוד מעדותו של אחד משרי הממשלה, שכך סיפר: "שעה אחת לפני הישיבה מסרו לשרים את תוכן היוזמה ודחקו בהם לגמור מהר, מפני שבחדר הסמוך המתניו השליחים האמריקנים לקבל את ההחלטה החיובית".

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת שפרינצק, אז מה אתם עושים בממשלה כזאת? אתם שותפים בה.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אולי תשמע את הסוף ותמצא איזה ניחומים על השתתפותנו בה. אולי תנחםם כשתשמע מה אגיד בסוף. אנחנו נמצאים שם על תנאי, ואתה תבין מהו התנאי.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אני רוצה לשאול אותך, אם אתה מזדהה עם דברי השר זאבי על נשיא ארצות-הברית.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אני אתייחס לזה. אגב, אתה יודע שהוא הכחיש שהוא אמר שהנשיא בוש אנטישמי. את החיקוק שלו אני מקבל. אבל אני רוצה לומר לך: אתה תבין מדוע אני לא הייתי קורא לנשיא בוש

אייזנהאואר להפסיק תוכניות מים. ב-1975 הכריז פורד על "reassessment", הערכה מחדש, ללחץ על ראש הממשלה רבין, לא שמיר. אין סוף ללחצים, ולחץ מזמין לחץ.

כל עוד תנסה ארצות-הברית למחור פתרונות שלא צלחו בעבר, דינם של הפתרונות הללו ללכת בדרך קודמיהם.

רבותי, הרשו לי לשאול את עצמנו ואת ידידינו האמריקנים: מה זה שלום? דדי צוקר וכוש מאשימים את אייפאק, שהוא מסכן שלום. איזה שלום? האם מדובר על שלום כגון זה שבין ארצות-הברית לבין קנדה, שם אין הפרשי פוטנציאל כלכליים, חברתיים, דתיים, פוליטיים או אחרים, ועל כן אין לכוח שום תפקיד במשוואת השלום, או על שלום כפי שהיה בין ארצות-הברית לבין ברית-המועצות, שבסיוסו הבלעדי היה הכוח, מאזן כוחות? לאיזה שלום נקווה בינינו לבין הערבים, נוכח ההבדלים התהומיים, הכלכליים, החברתיים, הדתיים, הפוליטיים והאחרים שבינינו? אינני חושב שיש מי שמשלה את עצמו. ואם במאזן כוחות מדובר, אזי למניעת הפריסה של כוחות ותנועתם אל מרכזינו יש תפקיד חיוני, אשר, כאמור, אנשי הצבא האמריקני הבינו היטב.

פירו? איזה פירוש החזיק מעמד אירפס בעולם? איפה? אני זוכר את פירווי סיני ב-1957, אני זוכר את זה ב-1967. המענונין אנוכי בפסק-זמן או בשלום? ערבויות בין-לאומיות? איפה החזיקו אלה מעמד בעולם אירפס? אני זוכר את הערבויות האמריקניות וערבויות האו"ם ב-1967. ומה עם ההחלפה המתמדת של המתווך ההונג, ההולך והופך צד?

יש המתגאים בחתימת השלום עם מצרים. נכון, יש ערך רב לחתימת חוזה שלום עם מנהיגת העולם הערבי. אבל פרט לחתימה, יש שלום? מצרים התערבה בכרית-המועצות לעצירת העלייה. באיזו זכות? באיזו חוצפה? מצרים מפירה 47 סעיפים בחוזה השלום שלה עם ישראל. למגזר הממשלתי המצרי, כ-80% מכלכלתה, אסור פורמלית לעסוק עם ישראל. מבקר מצרי בארץ נחקר על-ידי המשטרה. על אף התחייבויות מפורשות, מצרים מקיימת בקפידה את החרם הערבי. למעלה מ-100 חברות אמריקניות נדרשו לאחרונה על-ידי המצרים לחתום על טופסי החרם. כעת, לאחר שטחים תמורת שלום, מציעים לנו שוב את ביטול החרם תמורת שטחים נוספים. תודה, מיקי. אכן דוגמה טובה לאמינות הערבית. בנקים מצריים לא מקיימים יחסים עם ישראל. אני מכיר יצואנים ישראלים שמייצאים למצרים דרך ארצות שלישיות, כי ישירות אסור. מצרים מנעה הקמת לשכת מסחר מצרית-ישראלית. מצרים התערבה במדינות אפריקה נגד חידוש יחסיהן עם ישראל. בוטרוס ראלי — באמת רע לי — מתגאה שידו היתה בסירובו של בוש לאשר את הערבויות האומללות של 10 מיליארד דולר. וזאת אחרי מחיקת חוכות של 25 מיליארד למצרים, 7.7 מיליארדים על-ידי ארצות-הברית, 7 מיליארדים על-ידי נסיכויות המפרץ, וכ-11 מיליארד על-ידי מדינות אירופה.

אם נאמין לדברי טארק עזי, סגנו של השליט העירקי, הרי עמרו מוסא, שר החוץ המצרי של היום, אמר לו בטרם פלשה עירק לכוויית, כי אם תחקוק עירק את ישראל, תצטרף מצרים בתוך שבועיים. עמרו מוסא סירב, משנשאל על הנושא בארצות-הברית, לאשר או להכחיש. כל אלה, פרט ל-33 קורבנות שמשמק השלום עם מצרים הביא לנו מאז חתימת ההסכם.

איזה שלום אתם רוצים, מחנה שלום אכזב? איזה שלום? שלום לישראל או שלום על ישראל?

נוצלו דבריו הדמגוגיים של בוש על חיילים אמריקנים שסיכנו את חייהם למען ישראל, וכן גם הטענות כי ישראל מבקשת כביכול סיוע בסך 10 מיליארדי דולר — סיוע ולא ערבויות להלוואה בסכום הזה, בשעה של שפל כלכלי ואבטלה בארצות-הברית.

העם האמריקני הוא ברובו הגדול אוהד ישראל ושומר צדק, ומה שההסברה הישראלית צריכה לעשות הוא לחזק מהמאמץ המטושף לשכנע את הציבור הישראלי "כמהה" לשלום, ותחת זאת להוקיע את זכוי התעמולה הערבית. הדרך לכך היא להביא לידיעת הציבור את העובדות הבסיסיות הנוגעות לסכסוך הישראלי-הערבי, עובדות היסטוריות, דמוגרפיות ואפילו גיאוגרפיות. כמה אנשים יודעים, למשל, כי שטחן של "הטריטוריות" יהודה ושומרון הוא החלק ה-18 משטחה של ממלכת ירדן?

קשה לתאר דבר אבסורדי יותר מהשתתפותה של ישראל בוועידה כזאת, שיוזמיה אינם מסתירים מה בדעתם להשיג בה. אומנם שמענו בזמן האחרון מפי ראש הממשלה — בייחוד בהקשר של לחצי הממשל האמריקני על ישראל שתקפיא את פעולות ההתיישבות ביש"ע — הצהרות תקיפות, ומתן משתמע לכאורה כי ישראל לא תיסוג לא מיש"ע ולא מרמת-הגולן. אילו האמינו הערבים שישראל תהיה עקבית בעמדה הזאת, אפשר להניח שהם לא היו באים לוועידה. עם כל חשיבותה של בעיית הנציגות הערבית בוועידה, הרי ברור שהשאלה הטריטוריאלית היא המכרעת בשבילם, אם הם ייענו להזמנה, יהיה זה סימן שכוש ובייקר הכתיחו להם שיפעילו לחץ כבד על ישראל שתסכים לוותר על שטחים.

לאמיתו של דבר אפשר, לצערי, לגלות סדקים גם בהתבטאויותיו של ראש הממשלה. כך, למשל, הוא דוחה בתוקף את הדרישה להקפאת ההתנחלויות, אך מסביר שנושא ההתנחלויות הוא עניין למשא-ומתן בוועידה. כלום אין פירוש הדבר, כי ריבונותה של ישראל בחבלי יהודה ושומרון היא עניין שעדיין נתון למיקוח? כך הדבר גם כשומר שמיר מזהיר שלא נרד מרמת-הגולן. במקום לקבוע שלא יסוג משום חלק של הרמה. אכן, ראש הממשלה לא דאג די הצורך לאשש את אמינות סירובו לוותר על חלקים משטחה של ארץ-ישראל.

בשעה זו, רבותי, עדיין לא ידוע אם יצליחו בוש ובייקר לעקוף את המכשולים הרבים העומדים בדרכם ולשלוח הזמנות לוועידה. לפי הגיון הדברים, ישראל לא תוכל להיענות להזמנה. אך אם יקרה הגרוע מכול והממשלה תחליט להשתתף בוועידה, לא יהי חלקנו עמה וסיעת מולדת תפרוש מהממשלה. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. אחריו — לחבר הכנסת יוסי ביילין, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם רביץ.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום הוא יום חג לכנסת, משום שראש הממשלה הופיע כאן והביא סקירה מדינית לפני הכנסת. זה דבר יוצא דופן, שהכנסת לא הורגלה בו, אך כדאי לציין שגם המעשה הזה נעשה מתוקף תיקון תקנות הכנסת, תיקון שאני יזמתי, המחייב את ראש הממשלה להופיע לפחות פעם אחת בשנה לפני הכנסת. אני מצוין זאת משום שהיעדרותם של ראש הממשלה ושל השרים הבכירים מהכנסת וסירובם העיקש לקיים דיונים בעניינים חשובים בבית-המחוקקים מחלישים, לדעתי, את כוחו של הבית,

אנטישמי. לא מפני שאני חושש מפניו, אלא מפני שאני לא בטוח שהוא אנטישמי, ובהמשך דברי תבין כיצד אני רואה את דבריו.

היו"ר ש' דיין:

קיבלת תשובה מלאה, לא, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אני מודה על התשובה המלאה.

יאיר שפרינצק (מולדת):

במשך התקופה שעברה מאז, כלומר מאז נכנסנו לממשלה, היינו עדים להתרוצצות בתוך הליכוד, ובתוך הממשלה עצמה בין מגמות מדיניות נוגדות, כשהבדלים אידיאולוגיים ותחרות אישית משמשים בערכוביה עד לבלי הכר ביניהם, ואין יד מכוונת להתאוששות לאומית ולחזרה אל הדרך הציונית.

הממשל האמריקני מעולם לא הסתיר את כוונותיו, אך ממשלת ישראל טמנה את ראשה בחול. עכשיו, לאחר מלחמת המפרץ, חשף הנשיא בוש את ציפורניו ואינו חושש לגלות לנו את האמת, בלא כחל וכלא שרק: הוא מתכוון לאלץ את ישראל למסור לערבים חלקים משטחה של ארץ-ישראל, והוועידה הבין-לאומית נועדה רק לשמש בימת ויכוח על תנאי המסירה ומועדיה. מוטב שנקשיב לדברי המדינאים גי"ן קירקפטריק, כאשר שאל אותה העיתונאי נחום ברנע איך, לדעתה, יכולה ישראל לשפר את יחסיה עם בוש. וכך היא ענתה: "אם ישראל תלך לוועידה ותיסוג לקוי 1967, זה בוודאי ישפר את היחסים עם בוש. אני לא יודעת על שום פעולה אחרת".

ועכשיו אני אסביר לחבר הכנסת רובינשטיין כיצד אני רואה את עניין ההתבטאויות החריפות נגד הנשיא בוש. השאלה האם בוש אנטישמי או לא אינה רלבנטית, גם אם נכון שהתפרצותו נגד ישראל והשדולה היהודית בווישנינגטון עלולה ללבוש רגשות אנטי-יהודיים בציבור האמריקני. התפרצותו של הנשיא אופיינית לאדם שמפריעים לו לבצע את זממו, ואין זה משנה הרבה מי הם המפריעים. מדובר בנשיא שנכשל. לאחר שנדמו הדי החגיגות שנערכו עם סיום מלחמת המפרץ, מתברר לציבור האמריקני יותר ויותר מי היה המצצח במלחמה, וקטנה והולכת תמיכת הבוחרים בנשיא. ועמו על ישראל ודרכי הסלף שהיא משמיע נגדם משפטים כאלה: "מזלנו ואת רעבוננו למראית-עין של הישג מדיני, ואך טבעי הדבר שיבחר ללכת כמה שנראה לו כקו ההתנגדות הקטנה ביותר, העובר — לפי הערכתו — דרך ירושלים".

על ישראל להוכיח לנשיא בוש שהוא טועה בהערכתו. ישראל לא תהיה טרף קל והיא תשיב מלחמה שורה. זירת מלחמה חשובה היא דעת הקהל בארצות-הברית. בשבועות האחרונים עשה הממשל מאמצים גדולים לגייס את התקשורת בארצות-הברית למסע הפחדה נגד ישראל, לוצרן זה גויס גם כמה יהודים החוששים שעמידתה של ישראל נגד לחצו של הממשל תערער את מעמדה של הקהילה היהודית בארצות-הברית.

צדק מר יצחק שמיר כשאמר — בתגובה על ידיעה על סקר דעת קהל המצביע על ירידת התמיכה בישראל בארצות-הברית — כי העם האמריקני "חוזר לעצמו". ארשה לעצמי להכניס תיקון: העם האמריקני אף לא "יצא מעצמו", שהרי המומחים לדבר יודעים איך לבצע, בעיתוי המתאים, מחספי סקר שיניבו את התוצאה הרצויה להם. במקרה הנדון

עולה על דרך של שיתוף פעולה בין-לאומי, זה משק שיכול ליצור מקומות עבודה ופרנסה ולקלוט מיליון עולים, והלוואי שירבה מספר העולים ויעלה על מיליון.

אבל הממשלה מוליכה אותנו למסלול התנגשות עם ארצות-הברית, עם נשיא ארצות-הברית, עם ועדת ההקצבות של הקונגרס, הקונגרס, המעוז הגדול שלנו, עם אמצעי התקשורת רכי ההשפעה בארצות-הברית, עם הקהילה האירופית. כבידוד כזה, מדיני וכלכלי, חושב ראש הממשלה שהוא יוכל למלא את מצוות קליטת העלייה, לקיים אחריה?

הרי כל מה ששמענו מראש הממשלה היו מליצות, דברים בעלמא, שום תשובה לא ניתנה על המצוקות הקיומיות של ישראל.

חברי הכנסת יודעים מהי השקפתי לגבי נושא ההתנחלויות ושטחים תמורת שלום ושמיירת אופציות לשלום. נניח לרגע שהייתי חושב כמותם, שיש חשיבות גדולה מאוד להתנחלות, האם לא כדאי לשאול מה מחירה? האם הכול יש לו ערך שווה?

הנה אנחנו שומעים הצעה, אינני יודע אם היא אמיתית, אני לא יודע אם היא תתקיים, אבל כדאי לבחון אותה — שלא פחות ולא יותר מאשר ערב-הסעודית, המדינה הערבית העשירה ביותר וגם רבת ההשפעה, מוכנה לבטל את החרם על ישראל תמורת הקפאת ההתנחלויות. זה עניין קטן? זה עניין שולי? במשך שנים אנחנו שומעים על הנזק האדיר שהחרם הערבי, ובעיקר החרם המשני, גורמים לכלכלת ישראל. אנחנו יודעים, אלה מאתנו שעסקו בכך, שהנזק אכן הוא גדול וכבד. האם לא כדאי לשקול מצד אחד את הויתור, לפי השקפת הליכוד, על המשך ההתנחלויות, ומצד שני את כל הנושאים המצטברים האלה — פריצת דרך מבחינת היחסים עם ארצות-הברית ועם הקהילה האירופית, קבלת סיוע, קבלת השקעות ואפשרות ביטולו של החרם הערבי? לזה אין משקל כנגד זה? אומרים אנשי הליכוד: לא, לא. זה עניין קדוש, שאי-אפשר להתפשר עליו.

מה, ראש הממשלה מנחם בגין לא היה נאמן לתורתו של הליכוד כאשר הסכים להקפאה זמנית של ההתנחלויות? ובלי הסכמתו זו לא היינו מתקדמים לקראת הסכמי קמפ-דייוויד.

שמעתי כאן התקפות על הסכמי קמפ-דייוויד. גם אני מאוד מאוד כועס וזועם על מצרים על כך שהיא איננה ממלאת את חלקה בהסכמי השלום ושהשלום הוא שלום קר. אבל יש לי חדרות לכל האנשים שנמצאים כאן ושביקרו בצורה כה חריפה את הסכמי קמפ-דייוויד: השלום הקר הזה הוא הרבה יותר טוב, הרבה יותר מועיל לישראל והרבה פחות שופך דמים מאשר המלחמה הטובה שהיתה לנו, המלחמה לאורך התעלה, המלחמה היפה הזאת, הנחמדה הזאת, המלחמה זקופת הקומה הזאת, שהביאה לישראל ביטחון גדול מאוד וחוסנה גם חיי אדם, כידוע לכולנו.

לכן, אדוני היושב-ראש, אולי טוב הדבר שלא נמצא כאן ראש הממשלה ולא שר משרי הממשלה, משום שלמעשה אין להם תשובה על השאלות האלה. הם לא מסוגלים להתמודד עם השאלה הפשוטה — מה חשוב ממה, וסדרי העדיפויות של הממשלה הם לא רק שגויים, אלא הם גם מסוכנים. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי ביילין, ואחרי — לחבר הכנסת אברהם רביץ.

פוגעים במעמדו ובכבודו, ואני מציין זאת דווקא היום, כאשר אנחנו פותחים את המושב האחרון של הכנסת הנוכחית.

היו"ר ש' דיין:

לא היית מציע להפסיק את הישיבה, היות שאין כאן שום שר שמייצג את הממשלה?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

לא. אני לא מציע להפסיק את הישיבה, משום שאני יודע שגם לו היו כאן שרים, דבריי היו נופלים על אוזניהם כדברים שאינם נשמעים, אולי נשמעים ואין מאזינים להם. אני אומר דברים בלי שים לב לעובדה שהממשלה נעדרת מאולם המליאה. אני מביע את שמחתי על כך שתקנון הכנסת תוקן כך שלפחות פעם אחת במושב אנחנו זוכים לסקירת ראש הממשלה.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כל אדם סביר, בעצם כל מי שיש לו ניסיון מנימלי יודע, שאין שום גוף בעולם שיכול להשיג את כל מטרותיו. גם בני אדם לא יכולים להשיג את כל מה שהם רוצים, הם מוכרחים לערוך את משאלותיהם לפי סדר עדיפויות.

עד היום יכול היה הליכוד לטעון, שסדר העדיפויות שלו אינו עולה למדינת ישראל, להיפך, שדרכו משתלמת וצלחה. אבל נדמה לי, שמה שקרה בחודשים האחרונים ממחיש, אולי בפעם הראשונה, את הדברים שחלק מאתנו השמיע וחזר והשמיע מעל דוכן זה: להתנחלות יש מחיר, והמחיר הוא לא רק כבד אלא הוא כבד מנשוא. להמשך ההתנחלות, בחקופה שבה הממשלה מצהירה על נכונותה למשא-ומתן ללא תנאים מוקדמים, יש מחיר, הלוואי שאתכבדו, והמחיר הזה יכול לעלות לנו ויכול לתת את אותותיו בנושא החיוני, החיוני מכול, של קליטת עלייה, של דרבון עלייה, של עידוד עליית מיליון יהודים מברית-המועצות.

אני שואל את עצמי, לפי סדר העדיפויות, מה חשוב יותר? מה מחזק יותר את ישראל, קליטה מוצלחת של עולים מברית-המועצות או עוד התנחלות נוסח רכבה בדרום ה-רחרון? מה משמעותי יותר לעתיד המדינה?

יאיר שפרינצק (מולדת):

חבר הכנסת רובינשטיין, זו לא רק עוד התנחלות, זה הרבה התנחלויות.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
הרבה התנחלויות.

מה משמעותי יותר לכוחה האמיתי של מדינת ישראל, ליכולתה להתמודד עם הסביבה שבה היא נמצאת, עוד התנחלויות בשטחים או עוד מיליון יהודים? והרי לנושא הזה של יכולתה הכלכלית של החברה הישראלית לקלוט את העולים תוך שמירה על רמת-חיים ותפוקה וללא גידול באבטלה יש השלכות אדירות.

רבותי, זה מקרה שהעלייה מתדלדלת? הרי היא מתדלדלת בשל המצוקה כאן, בשל חוסר פרנסה, ואני שומע כאן דוברים האומרים: הממשלה תיצור מקומות פרנסה. אילו דיבורים אלה, שבשנת 1991, לאחר שנפלה התפיסה המרקסיסטית הבולשביקית, היא מוצאת לה חיות חדשה במדינת ישראל. ממתי ממשלה יכולה לייצור מקומות עבודה? ואיזה ערך יש למקומות עבודה שהממשלה תיצור? ומאין תיקח הממשלה את הכסף ליצור את מקומות העבודה? מקומות עבודה אפשר ליצור רק במשק שיש בו השקעות, שניתן לו אשראי, שהוא

ערכויות הן בסופו של דבר גם כסף — וגם להמשיך במדיניות הנוגדת לחלוטין את המדיניות האמריקנית, כעיקר בתחום ההתנחלויות.

מה נוצר? המתיחה של החבל גרמה לקרע. הקרע הזה החליש את התרמית של ישראל בארצות-הברית והחליש את אייפא"ק, וגרם לעוינות קשה מאוד וגם להיכסוס של אנטישמיות כלפי יהודים בארצות-הברית היום.

אני אומר: מי שלקח על עצמו את האחריות לקרע הזה עם ארצות-הברית נקט מדיניות, שלקרא לה לא-אחריות זה בהחלט ה"אנדרסטיימנט" של המאה, והכול נעשה בשם דבר אחד, בשם ההתנחלויות. אם זה עומד מול שלום — לא יהיה שלום; אם זה עומד מול עלייה — לא תהיה עלייה; אם זה עומד מול שיקום הכלכלה — לא יהיה שיקום הכלכלה, אלא תהיה התנחלות.

ועוד אומרים: ההתנחלויות אינן רק התנחלויות, מדובר בעצם בגבולות ביטחון. אני חושב שהגיע הזמן שהבית הזה יסתכל אל מול גבולות הביטחון בעיניים פקוחות. הגבולות הללו שהשגנו במלחמת ששת-הימים, הניצחון הזה שנכפה עלינו יצר גבולות חוסר הביטחון של ישראל. ואביא רק מספר אחד.

בשנים 1957 — 1967, השנים האלה, שמציגים אותן כאסון נורא, שהיו השנים הטובות לישראל בכל ההיסטוריה שלה, בשנים אלה נהרגו בפעולות איבה שני חיילים ו-22 אזרחים. הממוצע בעשר השנים שאחרי מלחמת ששת-הימים היה 26 חיילים ו-30 אזרחים בשנה.

משה שחל (העבודה):
חבר הכנסת ביילין, על אילו שנים אתה מדבר?

יוסף ביילין (העבודה):
בשנים 1957 — 1967 נהרגו שני חיילים.

אתה מדבר על השנים האלה, ואומרים לך: אלה גבולות אושכין; כך אמר אבא אבן. איה בגבולות אושכין נהרגו שני חיילים ו-22 אזרחים.

בעשר השנים שאחרי 1967, כל שנה נהרגו 26 חיילים ו-30 אזרחים, בממוצע. אלה "גבולות הביטחון" שהשגנו. וכשאני שומע את חבר הכנסת בן-אלישר אומר את זה בנושלוטיות כזאת, כמוכן מאליו — הגבולות האלה, הנוראים, הקודמים, וגבולות הביטחון שעד היום, אני שואל את עצמי: איפה פה הביטחון? זה לא שאני מאוהב בגבולות 1967, אלה גבולות שאין בהם שום קודש. אלה גבולות מקריים, שאין שום הצדקה להשאיר אותם כמו שהם. אבל אם משהו מדבר על גבולות ביטחון, מוטב שיסתכל על המספרים הפשוטים האלה. אחרי הכול, התוצאה, בסופו של דבר, היא כמה אנשים נהרגו מזה.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):
כמה נהרגו בגבול המצרי אחרי הסכם השלום?

יוסף ביילין (העבודה):
מה אתה רוצה לומר כזה?

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):
אתה אומר סטטיסטיקה, אז חתן סטטיסטיקה מול סטטיסטיקה.

יוסף ביילין (העבודה):
אני לא יכול לחלק את זה כאן לפי גזרות.

יוסף ביילין (העבודה):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחרי שנה ורבע מציעה ממשלת הליכוד רקורד כושל מאוד, שלא יכול לזכות אותה באמונו.

אתחיל מהתחום שהוא אולי החשוב ביותר לכולנו, והוא תחום הקליטה. נוצר מצב שבו העלייה מצטמצמת משום כישלון הקליטה. אולי קל לבקר וקשה לעשות, ואיש לא יכול לומר שבהינף-יד אפשר ליצור תעסוקה לכל העולים. אבל כמי שביקר בברית-המועצות במסגרת משלחת של ועדת העלייה והקליטה של הכנסת, רק לפני שבועיים, ונפגש עם יהודים, אני מוכרח לומר, שהלב כאב לשמוע על יהודים שאומרים: אנחנו לא נעלה ארצה. וכשאתה שואל: מדוע? נאמר: מה נעשה שם? אני מהנדס, אני טכנאי, אני רופא, ואני יודע שאבוא לארץ ואין לי מה לעשות שם. והוא אומר: אחי נשלח את הילדים, אולי נשלח את ההורים הזקנים, אבל אנחנו עצמנו לא נבוא.

אחרי שנים שבהן נאבקנו כולנו לפתוח את השערים, ואחרי שהצלחנו גם במאבק מרכזי מאוד לשכנע את האמריקנים שלא לראות ביוצאים מברית-המועצות פליטים, ולאפשר דרך אחת, ורק לארץ-ישראל, אין העולים מגיעים משום שהם אומרים: אתם בעצם לא יכולים לקלוט אותנו.

מה שקרה הוא מין בולמוס של בנייה. איני יודע אם זה באמת כמו שמישהו בתוך הממשלה דיבר על "פילים לבנים", אבל הבנייה, עם כל החשיבות שלה, והיא חשובה, בלי ספק — זאת לא הבעיה המרכזית של העולים מרוסיה. הם אומרים: הבעיה המרכזית שלנו זו התעסוקה.

עובדה היא שהממשלה לא טרחה אפילו לדון בכמה הצעות המונחות על סדר-יומה ועוסקות בפתרון בהיקף לאומי של בעיית התעסוקה. יש שתי הצעות כאלה שהגיעו לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת: האחת של חבר הכנסת אליאב בנוגע למאגרות, והשנייה של פרופסור רענן וייץ על חמישה ריכוזים של דיור ותעסוקה בכל הארץ. קבינט הקליטה אפילו לא דן בהצעה של פרופסור וייץ. זה, בעצם, אומר הכול.

זה הדבר המאחד את כולנו, המאמץ שיהודים יגיעו ארצה. על זה אין ויכוח בתוך הבית הזה. בנושא הזה הממשלה הזאת נכשלת לא משום שהיא לא רוצה, אני מניח, אלא משום חוסר היכולת שלה.

אביא דוגמה אחרת, בנושא אש"ף. ראש הממשלה רצה בזמנו לפטר אותי כשהייתי סגן שר ואמרתי שישאל דנה באופן עקיף עם אש"ף. אבל אותו ראש ממשלה ואותה ממשלה הפכו את אש"ף, שהיה בשפל מבחינת התדמית העולמית שלו, אחרי המשבר במפרץ, לשחקן הראשי במערכת. רק לפני שבוע, כל העולם, לרבות אמצעי התקשורת שלנו, חיכו בהתרגשות, במתח אדיר, להחלטה שתיפול באלג'יר. ראינו את ערפאת כל חמש דקות לשמוע מה הוא אומר. הוא אמר: תהיה החלטה אחרי הצהריים, מחר בבוקר, נשמע משהו.

אחרי זה ראש הממשלה יכול להופיע בפני הבית הזה ולומר, שהוא יעמוד על כך שלא תהיה מעורבות של אש"ף. הוא אולי יכול לאחז את עיניו שלו, אבל הוא לא יכול לאחז את עיני הבית הזה.

אשר ליחסים עם ארצות-הברית, מה היתה הטעות כאן? הטעות היתה של מתיחת החבל. הרי כל החוכמה היא לדרוש את מה שאפשר. באה הממשלה ואמרה, שהיא יכולה גם לזכות בסיוע הרגיל, גם בתוספות הנובעות ממלחמת המפרץ, גם לבקש עוד 10 מיליארד דולר של ערבויות — וזה לא דבר טכני,

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):

כמה נהרגו בגבול עם סוריה?

יוסף ביילין (העבודה):

לא מדובר פה בעיקר על גבולות. אם אתה מדבר על אזרחים, רוב האנשים נהרגו בפעולות טרור בתוך הארץ, לאירדוקא בגבולות, לא בגבול הסורי ולא בגבול המצרי. מספר ההרוגים בגבולות האלה היה קטן יחסית. קודם נהרגו — מסתנים בירושלים, ברמלה, במקומות כאלה. הבעיה של הגבולות באה לידי ביטוי במלחמות, לא בין המלחמות. אבל גם לגבי מלחמות אתה יכול להגיד, שכדי להגן על הגבולות של 1949 נהרגו מאות בחורים. כדי להגן על הגבולות של 1967 נהרגו אלפי בחורים ב־1973. הרי גם את זה מותר להגיד פעם אחת בבית הזה.

אני אומר, למרות הכול, למרות המדיניות הזאת, שהיא כושלת בכל תחום שאתה נוגע בו, למרות כל הביקורת שיש לנו על ממשלת הליכוד, אם הממשלה הזאת תלך לוועידת שלום — אני מקווה שהיא תלך, אני מקווה שהדבר הזה יהיה בסוף החודש הזה או בראשית החודש הבא — וגם אם אתם תלכו לזה לא בלב שלם, וגם אם ההצעות שממשלת הליכוד תגיש בוועידה הזאת יהיו רחוקות כרחוק מזרח ממערב מההצעות שאנחנו היינו מציגים אילו אנחנו היינו בוועידה כזאת, ממשלת הליכוד תוכל לסמוך עלינו שאנחנו נהיה לה רשת הביטחון מפני האיום של מפלגות הימין, שיעזבו אותה כאשר יריחו את השלום מרוחק. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת ביילין. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד מיעארי.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אינני מחויב במצוות האופוזיציה לחפש פגמים בדברי ראש הממשלה או במדיניות ממשלת ישראל. לכן דומני כי יהיה נכון אם נראה את העיקר בדברי ראש הממשלה ובמדיניותה של הממשלה.

העובדה היא, אדוני היושב־ראש, כי ממשלת ישראל השיבה "כן" לתהליך השלום, והיא אכן צועדת בכיוון הזה. רבותי חברי הכנסת, אין כל רע בכך כי ממשלת ישראל מגלה בשלב הנוכחי של טרום המשאומתן קשיחות בעמדותיה לקראת המשאומתן העתידי. זו דרכו של כל משאומתן בין אנשים, אם הוא נעשה בין אנשים חכמים. אינני מבין את גישתה של האופוזיציה ברצונה להחליש את הממשלה בעת הזאת על־ידי הצבעת אי־אמון, דווקא כאשר הממשלה נוקטת את הדרך שהאופוזיציה הטיפה לה כל העת.

חברי הכנסת, אני מוכרח לומר לכם, חברי האופוזיציה, הדבר עושה רושם קשה של צרות־עין או של חוסר אחריות. אני מבקש לציין, כי לא כל האופוזיציה נהגה כך. גם במפלגת העבודה נשמעו קולות אחראים, כמו קולו של חבר הכנסת שחל, שקרא להימנע מהצבעת אי־אמון בעת הזאת. אתה גם כן, חבר הכנסת ביילין, לא תיארתי לי שתעשה זאת. אבל חבר הכנסת חיים רמון דווקא התעקש להיות גיבור על האומה. אני מתפלא, חיים, שחכם היה, מה ראה לשטות זאת.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת רביץ, עכשיו, אחרי שאתה מגן על זה, אני בטוח שצדקתי. היה לי פה ושם איזה ספק, עכשיו אני בטוח שאני צודק.

אברהם רביץ (דגל התורה):

והם מסכימים אתך? נראה מה תהיה תוצאת ההצבעה ואז נראה אם אתה צודק.

חיים רמון (העבודה):

תוצאת ההצבעה צפויה מראש. כי פעם אחת שבה הפלנו את הממשלה, זה היה איום ונורא.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, יש לי הצעה שאני חושב שכל חלקי הבית יכולים להתרכז סביבה וליצור קונסנזוס לאומי חדש. כולנו מסכימים, כולנו יודעים וכולנו מדברים שלום, שלום לקרוב ולרחוק. אבל יש בעיה. יש נושא שמעיב על כולנו והוא נושא ההתנחלויות. היכן אנחנו עומדים עם ההתנחלויות מול הדיבורים הרמים של שלום?

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת רביץ, יש שני צדדים לשלום. כאשר אתה בא לאדם, מתקרב אליו ואומר לו "שלום", וכאשר אתה מתרחק ממנו ואומר לו "שלום" — תלוי איזה שלום אתה מתכוון.

אברהם רביץ (דגל התורה):

שמענו כאן את דברי ראש האופוזיציה. גם הוא אומר שהמתנחלים לאחר כוא השלום, לפי גרסת מפלגת העבודה, יישארו במקומם. אנחנו מדברים על כ־100,000 יהודים אשר יגורו בשטחים, ביהודה, בשומרון ובחבל־עזה. זה מקובל כנראה על כל חלקי הבית הזה. איפה קיימת הבעיה, חבר הכנסת חיים רמון? הבעיה קיימת כמעט בסמנטיקה, בדיבורים בעל־פה. לו הסכמנו כולנו לנסח נוסחה שחייבת להיות מקובלת על כל חלקי הבית — ואני אפילו שמעתי פעם מחבר הכנסת דראושה, שגם הוא יסכים לה — שעצם העובדה שיהודים גרים בכל חלקי ארץ־ישראל איננה מהווה מכשול לשלום, יהודים יכולים לגור בכל חלקי ארץ־ישראל — — —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אבל לא על חשבון הפלשתינים, לא ככובשים.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אין כל ויכוח, שלא ייתכן שלום אם תקום איו מדינה או ישות, שתהיה כזאת או אחרת, שיהודים לא יוכלו לגור בה. אם כן, בנושא הזה קיימת הסכמה לאומית. כל הבעיה היא, שאנחנו מדברים מה שאין אנו צריכים לדבר. מה יהיה רע אם ממשלת ישראל לא תודה שאכן ישיבת יהודים איננה מורה על שלטון ישראלי, אבל תאמר שאין הדבר הזה קשור בהכרח בעניין השלום, בעניין העתידי? ההתנחלויות הן דבר שאיננו פסול לפי כל דעה בבית הזה, ולנטרל את ההתנחלויות מהנוסחאות המדיניות, וכל אחד ימשיך בנוסחתו.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הפקיעו יותר מ־60% מהקרקע של הפלשתינים.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אם הם יסכימו להיות מוכרים מרצון לקונים מרצון, לא יצטרכו להפקיע שום דבר. אבל הבעיה היא, שאם פלשתיני או ערבי ימכור קרקע לערבי, הרי יהרגו אותו, ולכן אין כל דרך אחרת לתת — — —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מה עושים ליהודי שמוכר לערבי?

אברהם רביץ (דגל התורה):

חבר הכנסת דראושה, לא הורגים כאן במדינת ישראל אם מוכרים קרקע לערבי. הבה לא נגזים.

העולם החדש כביכול וחזרו לעולם הישן שלהן. אני חושב שטוב תעשו אם בד בבד עם ניפוץ האילנים שסגרתם להם כל כך הרבה שנים תחזרו למקורות ישראל ולא תזלזלו כך כעשיית חשבוניות עם רבני ישראל. אני חושב שזו תהיה עצה טובה לכם גם מבחינה פוליטית. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי, אחריו — לחבר הכנסת עבדאללה דראושה, ואחריו — לחבר הכנסת צ'רלי ביטון.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, רציתי אומנם להתחיל בדבריו של ראש הממשלה, אבל תחילה רציתי להעיר כמה הערות לחבר הכנסת רביץ. שהוא לפחות מדבר בהיגיון, גם אם ההיגיון שלו לא תמיד מתאים להיגיון שלי או של אחרים, אבל אפשר להתווכח.

הערה לדברים שאמרת בעניין הקרקעות. המצב איום ונורא. הרי אתה יודע, היום קרקע לא עומדת כאובייקט כלכלי למכירה בשני הצדדים. ידוע ש-94% מהקרקעות הן רכוש של מינהל מקרקעי ישראל. ואם יש קנייה של קרקעות הרי היא חד-סטרית. שמעת מעולם שהמינהל מכרה קרקע לתושב ערבי?

אברהם רביץ (דגל התורה):

חבר הכנסת מיעארי, אני רוצה לבשר לך, תוכל למסור את הבשורה במגזר הערבי. רק לפני שבועיים, בוועדה שאני יושב בראשה החלטנו על הנחה במחירי קרקעות במגזר הערבי.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אתה יודע איך עושים את זה?

אברהם רביץ (דגל התורה):
אני עושה את זה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
עדיין לא עשית. אם אתה עומד לעשות, נחכה ונראה.

היום רוצים למסור מגרש של 400 מטר לבנייה, מעריכים אותו ב-50,000 שקל ואומרים לאדם שיתן קרקע תמורת השטח הזה. בזה אנחנו חיים, הרב רביץ. אני אשב איתך ואביא לך את כל המסמכים. הוא יצטרך לפנות 20 דונם פאלחה מזורע כדי שיוכל לקנות 400 מטר לבנייה בתוך השטח הבנוי.

אני רוצה לספר גם על מה שהתרחש אתמול בירושלים. אדם שהוא ספסר קרקעות טען שלפני חמש שנים קנה בית. אם אדם טוען שהוא קנה נכס והוא רוצה לתפוס אותו, אנחנו יודעים מה הוא צריך לעשות. הוא הולך לבית-משפט, אומר: קניתי, מקבל צו והולך לתפוס את הנכס. מה קרה אתמול, הרב רביץ? באו אנשים חמושים, בהגנה ובהשגחה של משמר הגבול והמשטרה, ותפסו את הבית של הערבי, שהוא בלב שכונה מוסלמית על-יד מסגד אל-אקצה. ואתה מדבר על מוכר מרצון, שרוצחים אותו או לא רוצחים אותו. ריכוזו של עולם, כשמדברים צריך גם לדעת איך דברים מתרחשים במציאות.

אברהם רביץ (דגל התורה):
מותר לערבי למכור קרקע ליהודי?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
פה שודדים קרקע, הרב רביץ. אנחנו מדברים על שוד ממש של קרקעות.

ככפר רמי שעליד כרמיאל גרים ערבים כבר 100 שנה. היום אומרים להם: אתם תצאו מהכפר הזה, אין לכם רשות

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מונעים ממנו. אין אפשרות, אתה יודע מה קרה עכשיו בכפר-תבור.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני יודע כדיוק מה שקרה, אבל בוא לא נגזים.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אסרו למכור לערבים.

אברהם רביץ (דגל התורה):

בכל אופן, דומני כי בתקופה הזאת, טוב נעשה כולנו אם לא נרבה במלים והחכם בעת הזאת יידום. נחזק את ידיה של הממשלה ההולכת לקראת שלום.

אדוני היושב-ראש, כיוון שהחכם בעת ההיא יידום, בעצם לא הייתי כלל על הדוכן. אני רוצה לומר לכם, חברי מפלגת העבודה, אני חושב שאני מוכן לנרד לכם עצה בלי תשלום. שמעתי את דברי חבר הכנסת שמעון פרס, ואני ממש לא מבין אותו; לא מבין אותו. הוא מדבר על מדיניות, על כלכלה, על קליטת עלייה, ובתוך כל העסק הזה הוא מוצא לנכון לתקוף שרי ממשלה, והוא מצא בהם "פשע", "עוול נורא", ששר ממשלת ישראל הלך לבקר את הרבי בכני-ברק.

חיים רמון (העבודה):
לא הבנת אותו.

אברהם רביץ (דגל התורה):

לא הבנתי אותו? אבל העם הבין את העניין כך. מה ראה לשטות זאת? הרי אני ואתה יודעים כמה כוסות "לחיים" שתה שמעון פרס בכיתם של רבנים ואדמו"רים, וכמה הוא יעשה זאת בעתיד.

חיים רמון (העבודה):
הרב רביץ, תרשה לי לתקן את דברך, שמעתי אותו.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אבל גם אני שמעתי אותו.

חיים רמון (העבודה):
אני שמעתי מקרוב, אתה יותר רחוק.

אברהם רביץ (דגל התורה):
עליתי לבמה עכשיו רק כדי להחריע על הדברים הללו.

חיים רמון (העבודה):
הוא אמר שיש שר בישראל שהמציאות שלו היא כחצר של רבי.

אברהם רביץ (דגל התורה):
חבר הכנסת רמון, הרי כולנו ציניקים. בוא לא נתחרה בעניין הזה. מצא לעצמו משל למציאות של השר הזה.

חיים רמון (העבודה):
מה לעשות שהדבר היחיד שהוא מצליח בו זה אצל הרב, זו רבנות גדולה.

אברהם רביץ (דגל התורה):
רבנות ממפלגת העבודה, אתם השכלתם, אני שומע איזו

בשורה חדשה, השכלתם סוף כל סוף לחקות במעט, אבל לא עם אומץ מספיק, את מי שניפצו כל מיני אלילים; אתם עוד לא עשיתם זאת — הורדת הדגל האדום והפסקת שירת ה"אינטרנציונל" אשר באה לבשר בשורה של עולם חדש על הריסות העולם הישן. אבל אתם לא עושים את זה באומץ מספיק. אולי תלמדו מארצות המזרח, שהן אכן ניפצו את

לנו פה להקה שמשחקת משחק מעולם האבסורד; אנחנו לא רוצים לפתור את הבעיה, אנחנו לא רוצים לוותר על שום שטח, אנחנו לא רוצים לעשות שלום ותעשו מה שאתם רוצים, אנחנו חזקים, האמריקנים תומכים בנו על כורחם, אתם, הערבים, חלשים, אין לכם מה לעשות אתנו, ואנחנו נבצע את שלב ב' לפי התורה של חבר הכנסת מיכאל איתן וחבר הכנסת זאבי, ושמיר גם כן, שאמר: אנחנו רוצים ליישב יהודים עד האופק.

ליישוב עד האופק. האופק הפתוח. ואנשים שואלים: אם יש אופק פתוח ויש הודמנות פתוחה, האם אין כאן ראש סגור ושכל שלא מבין מה שמתרחש?

אחת משתיים, אי-אפשר לשחק את זה בשני מגרשים: אנחנו עושים מה שאנחנו רוצים ושהעולם כולו ישובר לעצמו את הראש, או שאנחנו אומרים: רוצים ללכת כדי למצוא פתרון של פשרה, כדי שכל אחד יקבל את המינימום שדרוש לו כדי לחיות ולפתח יחסים מסוימים ותקינים במזרח התיכון ולפתור את הבעיה.

אני חושב שהממשלה, בהתנהגותה, בהצהרותיה, בכוונותיה, אינה מתכוונת לא ללכת לוועידת שלום ולא לעשות שלום. אני חושב שמר שמיר רשאי לקבוע את גורלו, רשאי לקבוע את גורל אלה שמקדישם סביבו ותומכים בו ומוחאים לו כפיים, אבל אני ואבוי אלה שהוא מייצג אותם, העם בישראל, העם היהודי, אזורי מדינת ישראל, האזור כולו, לאיזה כיוון ולאיזה אסון הוא מושך אותם. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה. חבר הכנסת עבדיאללה דראושה, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת צירלי ביטון.

עבדיאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
ארוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המועצה הלאומית הפלשתינית שהתכנסה לאחרונה באג'יר קיבלה החלטה אמיצה ונבונה, שצריך לברך עליה. הייתי בין אלה שבירכו עליה, ושוב, מעל במת הכנסת אני מברך על אותה החלטה אמיצה ונבונה לקבל את יוזמת השלום, להביע מוכנות להשתתפות פלשתינית בוועידת השלום, כדי להגיע לשלום אמת עם מדינת ישראל.

החלטה זאת מיתוספת על שורה של החלטות אמיצות, החלטות נבונות, שהמועצה הלאומית הפלשתינית וכלל הפלשתינים המיוצגים עליידי אש"ף קיבלו בשנים האחרונות. אני רוצה להזכיר גם את ההחלטות מנובמבר 1988, כאשר בכנס ה-19 של המועצה הלאומית הפלשתינית באג'יר החליטה המועצה הלאומית הפלשתינית לקבל את החלטות האו"ם 242 ו-338 להכיר בזכות ישראל להתקיים ולגנות את הטרור.

הפלשתינים גם קיבלו בעבר החלטות אחרות הסוללות את הדרך לשלום. למשל, אותה החלטה היסטורית לשאוף להקמת קונפדרציה ירדנית-פלשתינית כדי להביא לפתרון צודק של הסכסוך.

ההחלטות של הפלשתינים באות על רקע של החלטות כלל-ערביות בכיוון הנכון, כיוון השלום, כאשר סוריה, בראשותו של הנשיא חאפז אל-אסד, החליטה לקבל את יוזמת השלום והביעה מוכנות להגיע לשולחן המשאומות. ההחלטות הללו, המוכנות להליכה לשולחן המשאומות, מקבלות היום את ההסכמה של כל הליגה הערבית, של כל מדינות ערב, כל העולם הערבי תומך בהליכה לוועידת השלום, למשאומות עם ישראל כדי להגיע להסכם של שלום עם מדינת ישראל.

לחיות כאן, זה כפר בלתי מוכר, תלכו לאן שתלכו, האדמה הזאת נחוצה לנו כדי להקים שכונה של כרמיאל ולהרחיב אותה. אנחנו היינו במקום כבר שלוש או ארבע פעמים. מה עשו האנשים האלה? הם אמרו: את הבתים שלנו ואת האדמות לא נעזוב. הם חפרו קבר אחים ואמרו: מכאן לא נצא חיים.

מחר יום השנה לטבח במסגד אל-אקצה, ואני רוצה לקשור את הדברים. בית-המשפט דחה בתורשיים את הפינוי של אנשי רמי, ואני רוצה לקוות שיימצא פתרון ולא נגיע לטבח נוסף. למה אני קושר את שני הדברים?

עמד כאן ראש הממשלה, ובחוכמתו כי רבה אמר: "הקו הירוק" מת, אין עוד "קו ירוק". ריבוננו של עולם, האם אפשר להפוך סדרי בראשית כך במחייך? הרי בגבולות "הקו הירוק", שהיו קיימים במשך שנים, נמצאים כ-800,000 ערבים שהם אזרחים של מדינת ישראל, והמעמד הזה שלהם נובע מזה ש"הקו הירוק" קיים. אם מוחקים את "הקו הירוק", מה יהיה גורלם? הם פלשתינים, חשבו שהם אזרחי ישראל ולכן הם שונים מבחינת המעמד — לא מבחינת המאויים וההשתייכות לעם הפלשתיני — וניהלו את ענייניהם בהתאם לכך. אם אומרים להם היום שאין "קו ירוק" וכמוהם כמו העם הפלשתיני האחר, איך ניהגו? אני רוצה לשאול: מה מזמינים כאן? האם הטבח באל-אקצה יהיה גם למדיניות של טבח בתוך "הקו הירוק", מה שהיה "הקו הירוק" לגבי ראש הממשלה?

אני רק מצביע על דברים חמורים ואיומים. יש כאן משחק באש. ראש הממשלה עומד כאן ואומר שהעולם משתנה, גושים נהרסים, אנשים שואפים לבנות עולם חדש. והוא בא וחוזר על אותם דברים, אותם מושגים, דברים נכובים, שחוקים. אין לו הכנה של המצב הקיים והוא לא מראה לנו אור לעתיד, אין נחיה ביחד.

כבוד היושב-ראש, הרי הנושא שלנו הוא הודעה מדינית וועידת השלום, אני רוצה להביא עוד דוגמה אחת. הרי ידוע שרוצים ללכת לוועידת שלום כדי לנסות לפתור את הסכסוך. בצורה זו או אחרת, ויש בעיה מרכזית, ככל שמתעלמים ממנה ועוצמים עיניים ולא רוצים לראות את המציאות — הבעיה הפלשתינית. תחשבו מה שתחשבו, הבעיה הפלשתינית קיימת ובה צריך לטפל, והנה מכינים משלחת ולא רוצים שהעם הפלשתיני או נציגיו ישתתפו בה. מה הם מציעים? מי ייצג את הפלשתינים? מתחילים לבחור אנשים מכאן ומכאן, לא זה ולא אחר, לא מירושלים, לא מהחוף, אחר כך אומרים שהם צריכים להיות חלק מהמשלחת הירדנית — עוד תנאי. לנציגים הפלשתינים כמשלחת הירדנית אסור לדבר, הם צריכים לשבת חירשים ואילמים, לבהות ולהסתכל באנשים. יותר מזה, מי שידבר בשםם הוא ראש המשלחת הירדנית. אם ראש המשלחת הירדנית ידבר בשםם, למה הם צריכים לשבת שם בכלל? יתירה מזו, רוצים שראש המשלחת הירדנית יקרא את דבריו מן הכתב. יתירה מזו, הם רוצים שימסור את הכתוב 48 שעות מראש לראש הממשלה כדי שיעיין בו, יאשר אותו, יפסול אותו או יכניס בו תיקונים. ריבוננו של עולם, האם זה רציני?

אלה הם התנאים — שאני שמעתי כמו אחני מאנשים מוסמכים ביותר — שמעמידים לגבי השתתפותם של הפלשתינים בוועידת השלום.

אני רוצה לומר דבר אחד: האופוזיציה צריכה לדעת בדיוק ולהגדיר מה היא רוצה? אני חושב שהממשלה הזאת צריכה לדעת ולהגדיר בדיוק. אני חושב שהיא יודעת מה היא רוצה, אבל שתבוא ותשים את הדברים על השולחן. שתגיד: חבריה, למה לנו לשחק במשחקים, במשחקי ילדים, ולעשות כאילו יש

שיבטיח ביטחון, יציבות ושגשוג לכל עמי האזור. זה מה שאנחנו רוצים.

היום הזכירו את הערבים בישראל פעמיים. פעם אחת הזכיר אותם חבר הכנסת שמעון פרס. הוא דיבר על הצורך להבטיח שוויון לערבים בישראל. יפה. אלה דברים ששמענו משמעון פרס גם כאשר היה ראש הממשלה, שר האוצר ובתפקידים אחרים. אבל, אני אשאל אותו, בהיעדרו ובהיעדר הסיעה שלו, למה לא קיים את השוויון הזה בעת היותו ראש הממשלה ושר האוצר? למה לא הזרים כספים? אני שמח לשמוע ממנו את הביטויים האלה, אבל אנחנו מחפשים גם מעשים. די עם ה"לוקשים" הללו שמנסים למכור לנו כדי לגרוף קולות. המטרה ברורה: לגרוף קולות מהציבור הערבי בלי לתת שוויון לציבור הערבי.

אני לא מאמין לדבריו גם כאשר הוא אומר אותם כאן, מעל במת הכנסת, כי כבר התנסינו בדבריו, ואנחנו יודעים שהוא לא מתכוון למה שהוא אומר.

הערבים בישראל הזכירו גם עליידי חבר הכנסת מיכאל איתן מהליכוד. הוא פקפק בנאמנות של הערבים בישראל וברצונם להגיע לסדר של שלום. הוא אמר — כאשר הוא פנה אלי — שאנחנו משחקים כאן משחק פוליטי, אבל מחכים ליום שבו נפריד את הגליל ממדינת ישראל ונקים עוד מדינה פלשתינית, נוסף על המדינה הפלשתינית שאנחנו רוצים בגדה המערבית וברצועת עזה.

אני אומר מעל כמה זו את הדעה של הפלשתינים אזרחי ישראל. אני חושב שבכך גם הפלשתינים האחרים מאוחדים. הרצון של העם הפלשתיני הוא להגיע לסדר של שלום, שיבטיח הקמת מדינה פלשתינית עצמאית ליד מדינת ישראל, בגדה המערבית וברצועת עזה, שתחיה בשלום עם מדינת ישראל. בזה אנחנו תומכים. אנחנו לא רוצים להפריד שום חלק ממדינת ישראל, אנחנו לא רוצים לנתק שום חלק מגבולות 1967. מה שאנחנו רוצים, מה שאנחנו שואפים לו — הוא לפעול להקמת מדינה פלשתינית עצמאית ליד מדינת ישראל, וששתי המדינות יחיו בשלום, בהבנה וברדיקציה.

למען דברים כאלה אנחנו פועלים, למען פתרון כזה אנחנו פועלים, ונמשיך לפעול.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר מורח.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, המדיניות של מר יוסי בן-אהרן, שהוצגה היום בפנינו על-ידי ראש הממשלה, אינה רק עניין ישראלי פנימי. אין זו שאלה שבין הקואליציה לאופוזיציה בבית הזה, אלא שאלה שבין ישראל לעולם, שאלה שבין ישראל לכל העולם כולו, בלי יוצא מן הכלל אחד. אדרבה, יקום מישהו מחברי הכנסת ויגלה לנו מדינה אחת, או ממשלה אחת, שתומכת במדיניות של בן-אהרן ושמיר. אין מדינה כזו ואין ממשלה כזו.

מבחינה זו יכול להיות שכל הדין שאנחנו מקיימים היום מיותר. האופוזיציה אינה יכולה להביס את הממשלה וגם אינה יכולה לכפות עליה שנינו כלשהו במדיניות. לכן, אדוני היושב ראש, אפשר להשאיר את התפקיד הזה לנשיא ארצות-הברית ולממשל שלו. הנשיא והממשל, אם רק יתמידו ברצונם לכפות עלינו שלום, מסוגלים לכופף את ידו החזקה של יוסי בן-אהרן ולשנות את דעתו החקופה של יצחק שמיר. בעזרת הקונגרס האמריקני, דעת הקהל האמריקנית והעיתונות

עומד לו היום ראש הממשלה, ובניגוד לכל היגיון בריא, הוא לא רוצה לראות את המציאות. אדם אטום. אני מתפלל שדווקא עם הספר, העם היהודי, כותר לו בראש ממשלה אטום, ריאקציונר, מיושן, שאיננו מבין מה שקורה סביבו, לא רוצה לראות את המציאות, לא רוצה לראות שהעולם הערבי היום מוכן לקבל את ישראל כעובדה קיימת, מוכן לחיות עם מדינת ישראל באזור הזה ולהגיע להסדר של שלום, שיבטיח את הזכויות של שני העמים, הערבי והיהודי. אלה עובדות אמיתיות.

מצרים, אשר היום נושאת בתפקיד מרכזי בעולם הערבי, מצרים המובילה בעולם הערבי, מקיימת הסכם שלום עם ישראל למרות כל הקשיים, למרות כל הבעיות. אבל ממשלת ישראל מחפשת כל דרך, כל עילה, כדי לפוצץ כל סיכוי לקידום תהליך השלום.

ממשלת ישראל מקימה התנחלויות ועוד התנחלויות במגמה ברורה לפוצץ את תהליך השלום, למנוע את כינוס ועידת השלום. וכך אנו רואים — מול עמדה ערבית הגונה, הגיונית, בריאה, ממשלת ישראל נוקטת מדיניות עקשנית, בלתי רציונלית, מנוגדת לכל היגיון בריא, ופועלת בכיוון הזה כדי למנוע את קיום הוועידה.

אנחנו רואים שהעולם היום משנה כיוונים. היום אנחנו מרגישים שהעולם כולו, ואפילו ארצות-הברית, הידידה של מדינת ישראל, נוקטים עמדה אחרת, כי לא מסכימים למדיניות הישראלית. אנחנו רואים שהממשלה בישראל נמצאת במשבר חמור, קודם כול, משבר בתוך תוכה; גם משבר בתוך החברה הישראלית, כאשר יותר מ-50% מהחברה הישראלית לא מסכימים עם הלק המחשבה, עם כיוון העשייה של הממשלה הזאת. אנחנו רואים זאת גם בתוך הבית הזה, ואני בטוח שגם בתוך הקואליציה יש רבים שלא מסכימים עם המדיניות של שמיר. אבל אולי בגלל זה שהם נמצאים בקואליציה, ולא נוח להם לצאת מהקואליציה, או לא נוח להם לזעוק, הם נשארים בתוך קואליציה שכראשה עומד ראש ממשלה עקשן, סרבן, שלא רוצה שלום.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת דראושה, אני רוצה ללמוד. אני הבנתי מראש הממשלה שהוא אומר שהוא הולך לוועידה בלב חפץ. אולי תסכים לי.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

גם אני שמעתי את הדברים הללו של ראש הממשלה. אילו היו הדברים כנים, הוא היה מכריז מעל כמה זו, שלמען מתן סיכוי להגיע לשולחן המשאומתן ולהגיע להסדר של שלום, הוא מפסיק את ההתנחלויות, מפסיק את הפקעת הקרקעות, מפסיק את מדיניות הדיכוי נגד העם הפלשתיני, אשר סובל יום-יום מיד קשה, יד ברזל, שפוגעת בטף, בנשים, ממלאה את בתי-הסוהר באסירים מינהליים ואחרים.

אני חושב שצריך ללוות את הדברים הללו גם במעשים. אילו עשה זאת, הייתי הראשון לברך על המדיניות, ולא הייתי מרים יד נגד הממשלה.

אילו פעל ראש הממשלה בכיוון אמיתי של השגת שלום, הייתי ואני חושב שגם חברי כנסת ערבים ויהודים אחרים, גם מתוך האופוזיציה — היינו תומכים בו כדי להגיע להסדר של שלום.

אני מדבר עכשיו כאזרח ערבי ישראלי, אזרח המדינה, וגם כבן העם הפלשתיני. אנחנו רוצים שלום לשני העמים, שלום

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, בשם סיעת גאולת ישראל אני שמח על ההזדמנות הניתנת לי להזכיר שוב את אשר כבר אמרנו — אנו התנגדנו לסמסה "שטחים תמורת שלום". אנו חוזרים ואומרים "ישר כוח" לראש הממשלה על עמידתו האיתנה, והוא עושה זאת בצורה הטובה ביותר, בהקמת התנחלויות.

אין צורך להזכיר את כל מערכת היחסים שבין ארצות־הברית לבין ישראל. ומי שיעשה חשבון ימצא, שארצות־הברית תמיד עשתה מה שטוב לה. אבל אינני רוצה לבקר את מערכת היחסים עם ארצות־הברית, וצריך להודות לארצות־הברית על העזרה הגדולה שהיא מושיטה לישראל. אבל אחם צריכים לזכור, שהשבוע קראנו בפסוק הראשון בתורה: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ". ושואלים חז"ל: למה התחיל ב"בראשית ברא" ולא במצווה אחרת, אלא לומר לך — אומרים חז"ל — שיש לזכור שמעשה הבריאה היה על־ידי הקדוש־ברוך־הוא — "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים". ברצונו נתנה וברצונו לקחה. ואנו, שקיבלנו, בעזרת השם, את הזכות הזו להיות השליטים ומחזיקים שטחי ארץ־ישראל המובטחת, מאין יש העזו הזה להכריז שיש ללכת לשיחות על שטחים תמורת שלום. בעוד הם מכריזים חדשים לברקים, שאם התוצאות הסופיות לא יהיו שטחים וירושלים לפחות בין־לאומית, הם לא מוכנים לבוא לשיחות. וארצות־הברית עוזרת להם, וכל לחץ מודמן מנוצל עד תום. כך זה בנושא ההתנחלויות וכך זה בנושא הערכיות ועוד.

בעניין ההתנחלויות, יש לברך על כך. ואלה שצועקים היום, שכחו מה היה אחר קום המדינה, עיבו יישובים. הקימו יישובים, קיבוצים לברכה, סמוך לגבולות וליישובים, כדי להגן על אדמת ארץ־ישראל המובטחת. והנה הדור הקודם זכה, שהדור הזה היום עושה את אשר הם עשו — מקימים יישובים מבורכים ומעבים יישובים קיימים, ועל כך יש לברך את כל מי שיש לו יד בזה ולגנות את כל מי שמנסה להכשיל את הקמתן של ההתנחלויות.

פה, מעל דוכן זה, נאמר שכבר נקלטה עלייה גדולה מזו. רבותי, עלייה גדולה מזו עדיין לא נקלטה. איפה נשמע כזו, כשנעשים דברים היסטוריים בהיקף הקליטה וכיישוב הארץ. וחלק גדול מהמנהיגות כאן מחרף ומתקומם נגד קליטה כזו? ובמצב כזה בוודאי לא יימצאו משקיעים רבים, כשאתם מדברים ורוטנים נגד ההתנחלויות והקליטה המבורכת. ואל ישמע כאן כאילו אנו מרוצים מתפקוד הממשלה בכל מה שנוגע לקליטה; ובפרט כמה שכולנו שותפים, בנושא התעסוקה, יש פיגור רב לעומת ההתקדמות הרבה בקליטת העלייה בדור.

סיעת גאולת ישראל קוראת לממשלת ישראל: אם תלכו לשיחות שלום — רק תמורת שלום אמיתי והסכמים הרדיים על פתרון בעיות האזור, כגון: מים, פיתוח האזור ועוד.

בתקופה זו ובשנה זו, שהיא שנת נסים ונפלאות, כפי שנוכחנו בתקופה האחרונה, ביטחוני שביטחוננו בהשם עושה הנפלאות יביא את משיח צדקנו ויגאל אותנו ואת כל העולם.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. תם סדר־היום. הישיבה הכאה — מחר, אם ירצה השם, יום שלישי, ל' בתשרי התשנ"ב, 8 באוקטובר 1991. הישיבה נעולה.

האמריקנית יכול נשיא ארצות־הברית לגבור על שמיר, ואפילו, אם תרצו, על אהוד אולמרט. בנימין נתניהו, אליהו בן־אלישר ובנימין זאב בגין — אם שכחתי משהו מן הנבחרת הלאומית הזאת, אני מבקש את סליחתו.

כבוד היושב־ראש, ראש הממשלה השתמש היום בביטוי "כל ילד יודע". ובכן, חברי הכנסת, כל ילד יודע שישראל לבדה אינה יכולה להחזיק בצבא כל כך גדול. כל ילד יודע, שישראל לבדה אינה מסוגלת לקיים את רמת החיים הנוכחית. כל ילד יודע שישראל לבדה אינה מסוגלת להכטיח לעולים החדשים בית ומקום עבודה, וכל ילד יודע, אדוני היושב־ראש, שישראל לבדה אינה יכולה לתפעל כורים גרעיניים, מכוני מחקר ואוניברסיטאות. וכל ילד יודע, אדוני היושב־ראש, שישראל לבדה גם לא מסוגלת להתמיד במלחמת נצח נגד העולם הערבי. כל ילד יודע שישראל לבדה אינה יכולה להמשיך בדיכוי, בסיפוח ובתנחלויות, בלי עזרה מבחוץ.

אבל מה שכל ילד יודע יצחק שמיר אינו יודע, או שאולי הוא עושה את עצמו כמי שאינו יודע.

חברי הכנסת, אין לי סיבה להסתיר את מחשבותי. במאבק הזה שבין יצחק שמיר לג'ורג' בוש, אני עומד לצדו של בוש, ויש רבים כמוני בבית הזה. אבל הם מפחדים להודות בכך. אני לא מפחד לומר כאן בגלוי: מי שיצליח לכפות שלום על שמיר ישרת בכך את האינטרס האמיתי שלנו. השלום אינו רק ערך בפני עצמו. השלום טוב לחינוך ילדינו, השלום טוב לבריאות גופנו, השלום טוב לחסרי הדיוור, השלום טוב למובטלים ולעניים.

את חשיבות השלום מתחילים להבין אפילו רבים מחברי מרכז הליכוד. אדוני היושב־ראש, עמד פה היום ראש האופוזיציה, וגם הבין שאת השלום צריך לקשור עם הבעיות החברתיות ועם הבעיות המעסיקות יום יום את הציבור בישראל — מה שקורה היום מבחינת אבטלה, מה שקורה היום מבחינת תעסוקה, מה שקורה היום לעולים החדשים וכל מה שקורה היום לציבור בישראל. אני מקווה שראש האופוזיציה התחיל להבין זאת.

הנה ממצאים אחדים מתוך סקר סודי שערך הליכוד: 48% מחברי המרכז מוכנים להקפאת ההתנחלויות; 53% מוכנים לנסיגה חלקית ברמת־הגולן; 44% מוכנים לויתור על חלקים מהגדה המערבית ומרצועת־עזה; 37% מוכנים לשתוף אש"ף במשאומתן. לא מדובר בכלל הציבור במדינת ישראל, לא באנשי מערך, לא באנשי ר"צ, אלא בחברים ממרכז הליכוד. ומה אומר שמיר? הוא אומר: לא, לא ולא. הוא דואג לשמו בהיסטוריה. הוא עצמו הודה בכך. למען ארץ־ישראל הוא מוכן, כנראה, להקריב את מדינת ישראל ואת עם ישראל.

לסיום, ברצוני לומר לראש הממשלה: אין יירשם שמך, אדוני ראש הממשלה, בהיסטוריה מעניין אותי כקליפת השום. שמך הטוב או שמך הרע. אינו שווה טיפת דם אחת של ילד יהודי או ילד ערבי. אם באמת חשוב לך, אדוני ראש הממשלה, שמך הטוב, יש לך רק שתי אפשרויות: לעשות שלום או ללכת הביתה ולשבת הרבה זמן ולכתוב זיכרונות. אני מאחל לך אריכות ימים ושכתוב הרבה מאוד זיכרונות.

אדוני ראש הממשלה, אם לא תבחר באחת משתי האפשרויות האלה מרצון, תיאלץ לעשות זאת בניגוד לרצוןך. אם לא היום, אז מחר, ואם לא מחר, אז מחרתיים. כך או כך, לא נותר לך הרבה זמן.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. חבר הכנסת אליעזר מזרחי, בבקשה.